

Identification of Factors and Spatial Zoning of the Security Instability Situation in Rural Borderlands (Case Study: Marivan County)

Dr Saadi Mohamadi^{1*}, Hamdi Rahmani², Soran Manoochehri³

1-Assistant Professor of Geography and Rural Planning, University of Payame Noor, Tehran

2-M.Sc of Geography and Rural Planning , Employed in Education of Kurdistan Province

3-Ph.D Student in Geography and Rural Planning, University of Isfahan

Mohamadi, S & Rahmani, H & Manoochehri, S. (2021). [Identification of Factors and Spatial Zoning of the Security Instability Situation in Rural Borderlands (Case Study: Marivan County)], *Geography and Development*, 19 (63), 249-284.

doi: <http://dx.doi.org/10.22111/J10.22111.2021.6196>

Received:21/10/2019

Accepted :05/01/2021

ABSTRACT

Given the comprehensive and multidimensional sustainable security structure that covers the surrounding environment of individuals, most scholars and experts in the field of security have identified the necessary of factors that pose a threat to the sustainability of security in various social, economic, political, social, environmental and other spheres as a precondition to move toward sustainable security. In this regard, in the current applied research, we tried by using a descriptive-analytical method with a comprehensive approach in two parts: quantitative-qualitative, with descriptive-analytic data, using semi-structured interviews and descriptive documents, and distribution of questionnaires among 50 experts in the field of development and security of Marivan city by means of using snowball method and 300 villagers, which determined by using Cochrane methodology, identifying the factors of city security instability and in the next step, solutions are identified to solve the identified problems and move the city in the path of security sustainability. It should be noted that the questionnaires were distributed among the villages and households in selected villages, which were selected by lottery method in each rural district. The analysis of data in the qualitative section by using the fundamental theory technique and in the quantitative part by using inferential tests (single-sample t-test and chi-square) and interpolation methods in the Arc GIS environment indicted that components of lack of performance in the mass media, lack of law enforcement performance, social-cultural deficiencies, economic failures, weaknesses in the laws and functioning of institutions, weaknesses in the field of environment -also, weakness in the status of services, facilities and problems in the external area are the most important insecurity factors in the rural areas. Also, the spatial zonation of the security instability situation indicates that there is a spatial difference such as near-border villages in the low security insecurity, central villages with moderate instability and eastern villages with high security instability.

Keywords:

Security,
Sustainability,
Sustainable Security,
Marivan city Villages.

Copyright©2021, Geography and Development. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract

1- Introduction

Considering the mutual relationship between development and security in border villages and the lack of development of these areas due to

security instabilities; Ensuring sustainable security in these high-risk areas, such as the study area in the first place, requires identifying the factors that have created an instability security environment. In this regard, considering the sensitivities of the study area (Marivan county) and the impact of sustainable national security on the security of border areas as entry points, this area has always been considered by planners and security managers in terms of security and providing sustainable security will eliminate most of the insecurities in the province and the country. However, in the management of

*Corresponding Author:

Dr.Saadi Mohamadi

Address:Department of Geography and Rural Planning, University of Payame Noor, Tehran

Tel: +98(9188752263)

E-mail:Sssdi@pnu.ac.ir

this border area, due to the security situation in the form of military and objective dimension (protection of life), ie the one-dimensional perspective, many other aspects of security and providing a sense of security has been neglected among the villagers and as a result, insecurity is observed in various areas and dimensions of social life in the region. The results of research conducted in the study area emphasize on the existence of different living conditions in different rural areas of the county and in fact spatial inequality and injustice, reducing the rural population and the desire for survival of the villagers, reducing agricultural production, continuity of cultivation and smuggling of goods, Lack of capacity development, instability and resilience in natural and human crises. Also, according to available statistics, the highest unemployment rate in the province is allocated to this county to realize the existence of various factors affecting the security instability in the region.

Based on this, in order to comprehensively analyze the security situation of the villages of the county based on the sustainability approach, in order to identify the main causes and factors that determine this situation, the following questions were asked:

- 1- What are the most important factors affecting on the security instability in rural areas of Marivan county?
- 2- What is the situation of spatial distribution and security instability zoning among the rural areas of the county?

2- Methods and Material

In the present quantitative-qualitative research, research method, descriptive-analytical, type of research, applied and for collecting information, two documentary and field methods based on interview and distribution of questionnaires have been used. Initially, in the qualitative part of the research, in order to identify the factors affecting the security instability of the county, 24 people were interviewed with experts and specialists. The interviews were analyzed using the fundamental theory technique. Then, in the quantitative part, the extracted indicators and variables were compiled in

the form of a questionnaire in a five-point Likert scale and were provided to 50 experts and experts in the field of development and security of the county by snowball sampling method. Also, among the local people, using the Cochran's formula, of 11,401 households living in rural areas of Marivan county, 300 heads of households were selected as the sample size and then to distribute the questionnaires according to the share of each village in the total number of households, the number Questionnaires belonging to each village were identified. Then, the villages in each village were classified based on the population factor. Then, in each population class, a village was selected by lot and the questionnaires were randomly selected among the heads of households in that village. Data analysis in quantitative part using inferential statistical tests (chi-square and sample test) as well as using interpolation tools, nearest neighborhood index and tool of Hot spots were performed in Arc GIS software.

Marivan county is located in the center of Marivan city, one of the 10 counties of Kurdistan province and located in the west of the province and adjacent to Iraq. The county of Marivan has 142 villages in the form of three districts and 6 villages.

3- Results and Discussion

After performing three coding steps and identifying the variables affecting the security instability of the villages in the region were examined by chi-square test. According to the optimal value of chi-square statistics, the calculation of means greater than (3) and the significant value calculated at the level of 0.01 and 0.05 were identified as factors affecting security instability in the form of two central dimensions of internal failures and External failures 7 components (categories) and 46 variables (concepts) are divided.

Also, the results of T-test show that in all components identified at the significance level of 0.05 and 0.01, the calculated means are higher than the numerical desirability of the test to be confirmed at 95 and 99% confidence levels. Among these, the components of economic inadequacies with an average of 3.66 and then the components of socio-cultural weaknesses with an average of 3.44

and weakness in environmental-physical areas with an average of 3.40 with the highest agreement and the calculated averages are the most important components of destabilizing the security of rural villages.

In general, the border villages in the low instability class, the villages located around the county center and the central part are generally in the middle class and the villages farther from the border and the county center located in the east, have the highest level of security instability. Among 142 villages of the city, 52 villages (36.8%) are in low instability, 31 villages (21.9) are in medium instability and 58 villages (41.1%) are in high instability. Therefore, most of the villages in the region are in a state of high security instability in order to realize that the management of this border area is not based on the perspective of spatial justice and is more security and military.

Finally, the rate of instability in the form of rural areas by spatial statistics, first the neighborhood index (2.65) and its z score (7.75) indicate inequality and the scattered pattern of security instability distribution in rural areas of the county. In the next step, the use of hot spots tool based on the average degree of security instability of the villages shows that the highest amount of instability, which is known as hot spots, belongs to Sarshio and Komasi villages.

4-Conclusion

In order to answer the first question of the research, the factors affecting the security instability of the villages of the city were placed in the form of two central dimensions of internal failures and external failures, 7 components in the external field and 46 variables. Economic failures with an average of 3.66 are associated with the highest agreement of local people regarding the most important obstacle to achieving sustainable rural security, which is a reminder of the departure of border security from a purely military approach to a combined approach and improvement and Other environmental factors. Answering the second question of the research, showed that the highest percentage of villages in the county, equal to 41%, are located in the area of high security instability, which generally includes small and scattered villages in the east of the county and the villages in the county center are in an

intermediate state in terms of security instability, while the border villages have the lowest level of security instability. This situation is in line with the zoning situation in the components of economic inadequacies, social and cultural weaknesses and weaknesses in the laws and performance of institutions, thus stating that these three components have the greatest impact and role in Spatial distribution and differences in the level of security instability in the villages of Marivan county. Also, spatially, the distribution of instability was distributed among the rural areas of the county in a scattered manner, so that it can be said that security instability is scattered throughout the region without a specific pattern and order, and this causes more spatial dichotomies and inequalities in Between villages and the spread of security instability to villages that have relatively less security instability.

Keywords: Security, Sustainability, Sustainable Security, Marivan county Villages.

5- References

- Abbaszadeh, Hadi and Karami, Kamran, (2011), Social Capital and Sustainable National Security, Quarterly Journal of Strategic Studies, Volume 14, Number 51, PP.31-58.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4000913905102-1.pdf>
- Adamo, S (2003).Social sustainability and social resilience rural communities dry land: the case of jachal (ARGENTINA) in the 19th and 20th centuries, Prepared for delivery at the 2003Meeting of the Latin American Studies Association, Dallas, Texas, March 27-29.
<https://www.semanticscholar.org/paper/SOCIAL-SUSTAINABILITY-AND-SOCIAL-RESILIENCE-OF-IN->
- Alaei, Hossein, (2012). Sustainable Security in the Twenty-Year Vision Document of the Islamic Republic of Iran, Quarterly Journal of Defense Strategy, Volume 10, Number 39, PP: 1-34.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4002813913901.pdf>
- Alipour, Seyed Khalil, Paydar, Abuzar and Sadeghi, Khadijeh (2015). Presentation of a model model of rural livelihood improvement strategies with emphasis on sustainable security (Jazmorian CSP implementation area in the south of Kerman), Geography and Development Quarterly, Vol.14, Number 44, PP: 45-64.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/66913954403.pdf>

- Andalib, Alireza, (2001), Basic Theory and Principles of Planning the Border Areas of the Islamic Republic of Iran, Tehran, Command and Staff College of the Islamic Revolutionary Guard Corps.
<https://www.gisoom.com/book/1254504/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%86%D8%B8%D8%B1%DB%8>
- Adami, Ali; Hezrian, Mehdi and Abbaszadeh, Hadi (2011). Requirements for the transition to sustainable national security, two quarterly journals of political science, Volume 7, Number 14, PP:5-27.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/49013901401.pdf>
- Aghaei, Ali Akbar and Tash, Taimor (2010). Investigating the Relationship and Process of Social Injury and Social Security, Encyclopedia Scientific Journal, No. 78, PP: 3-22.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/6006313897801.pdf>
- Ahmadi, Mohammad and Kaldi, Alireza (2012). Investigating the feeling of social security in Sanandaj city and the factors affecting it, Journal of Women and Society, Volume 3, Number 4, PP:1-19.
http://jzvj.miau.ac.ir/article_1157.html
- Bagheri, Hossein, Mosavi, Saeyed Alireza and Lotfi, Mostafa (2014). The model of sustainable security in the Islamic Republic of Iran, Quarterly Journal of Security and Law Enforcement Studies, Volume 9, Number 32, PP:17-150.
http://spaps.jrl.police.ir/article_13724.html
- Bahramian, Shafi (2010), A Study of Factors Affecting the Strengthening of Convergence in West Azarbaijan Province, West Azarbaijan Province Research Project. (ostan-ag.gov.ir)
- Bazrafshan, Javad and Rousta, Mojtaba, (2016), Assessing the factors affecting the feeling of security in rural areas (Case study: Central part - Jahrom city), Regional Planning Quarterly, Volume 6, Number 23, PP: 142-152.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/6010313952311.pdf>
- Bazrafshan, Javad and Toulabinejad, Mehrshad (2016), Analysis of the effects and functions of social capital on sustainable security of villages in the border areas of the central part of Saravan county, Quarterly Journal of Applied Research, Volume 16, Number 41, PP: 55-76.
<https://jgs.khu.ac.ir/article-1-2659-fa.pdf>
- Bemanian, Mohammad Reza and Mohammad Nejad, Hadi (2008). A study on measuring the factors affecting the feeling of urban security (Case study: Kerman county), Urban Management Quarterly, No. 19, PP:59-71.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/576151/%D8%AA%D8%AD%D9%82%DB%8C%D9%82%DB%8C->
- Baldwin, D (1997). Studies Association The concept of security, Review of International Studies, No.1, Vol,23, PP. 26-50.
<https://www.jstor.org/stable/20097464?seq=1>
- Banaitė, D and Tamošiūnienė, R (2016). Sustainable development: the circular economy indicators selection model, journal of security & sustainability issues, No.2, Vol,6, PP:315-323.
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjawn6a1NPwAhVloVwKHUAIDQ0QFjAAegQIBBAD&url=http%3A%2F%2Fwww.tb.lt%2Fleidiniai%2FSSI%2F6->
- Burns, M. M and Blewitt, R (2015). A Framework for Sustainable Security Systems, Global Agenda Council on Social Security Systems, World Economic Forum. At:
<https://www.weforum.org/reports/framework-sustainable-security-systems>
- Chandler, D (2007). The security–development nexus and the rise of ‘anti foreign policy, Journal of International Relations and Development, No.4, Vol,10, PP.362-386.
<https://link.springer.com/content/pdf/10.1057/palgrave.jird.1800135.pdf>
- Chen, X (2006). Beyond the reach of globalization: China’s border regions and cities in transition, in globalization and the Chinese city, London: Routledge.
[Beyond the Reach of Globalization Chinas Border R \(1\).pdf](http://www.routledge.com/9780415304444/Beyond%20the%20Reach%20of%20Globalization%20Chinas%20Border%20R%20(1).pdf)
- Crawford, T(2014). Thinking about sustainable security: metaphors, paradoxes and ironies, Eleven International Publishing
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/SustainablesecurityaspositivenotionChapter.pdf>
- Ezemenaka, K. E (2018). Kidnapping: a security challenge in Nigeria, journal of security and sustainability issues, No.2, Vol,8, PP.233-245.
file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/Kidnapping_AsecuritychallengeinNigeria.pdf
- Ghadiri Masoom, Mojtaba, Rezvani, Mohammad Reza and Cheraghi, Mehdi (2016), Analysis of effective factors in sustainable food security of rural households (Case study: Zanjan county), Journal of Rural Research, Volume 7, Number 4, PP:658-671.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/23013950405.pdf>
- Puorkasmaei, M. Fallahi Gilan, R., Nikmanesh, S.H., Agataghi, M.N. (2013). Family structure and sense of security (The sample, Zanjan province), Advances in Applied Science Research, No.3, Vol,4, PP. 374-379.
<https://www.imedpub.com/articles/family-structure-and-sense-of-securitythe-sample-zanjan-province.pdf>
- Hamaneh, Razieh, Afshani, Alireza and Askari, Abbas, (2012), A Study of the Relationship between Social Capital and the Feeling of Security in Yazd, Iranian Journal of Sociology, Volume 3, 13, PP: 83-110.
http://www.jsi-isa.ir/article_21047.html

- Hamzehpour, Ali, (2012). Components of Sustainable Security Theory in Islam, Afagh-e-Security Quarterly, Volume 5, Number 14, PP: 82-102.
https://ps.ihu.ac.ir/article_200403_223a4047180e82f0ca0ecb5722a5b020.pdf
- Heinberg, R (2010). What Is Sustainability?, Post Carbon Institute, at:
<https://cdn.auckland.ac.nz/assets/arts/documents/What%20is%20Sustainability.pdf>
- Hussein, K, Gnisci, D and Wanjiru, J (2004). Security and human security: an overview of concepts and initiatives what implications for west africa?, At:
<https://www.oecd.org/swac/publications/38826090.pdf>
- Ignacio, J and Rivero, M.S (2009). Measuring tourism sustainability: proposal for a composite index, Tourism Economics, No.2, Vol.15, PP.277-296.
file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/Measuring_tourism_sustainability_Proposal_for_a_co-1.pdf
- Khagram, W, William, C and Firas raad, D (2003). From the Environment and Human Security to Sustainable Security and Development Environment, Journal of Human Development, Vol.4.No.2, PP.289-313.
file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/khagram_etal_jhd03.pdf
- Kuhlman, T and Farrington, J (2010). What is Sustainability?, journal of Sustainability, No. 2 Vol.11, PP.3436-3448.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/sustainability-02-03436.pdf>
- Mesjasz, C (2004). Security as an analytical concept, Paper presented at the 8th Pan-European conference on International Relations, in The Hague, Cracow University of Economics Cracow, Poland.
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiZ2vWnNPwAhWF26QKH46C->
- Ministerio defense (2011). The evolution of the concept of security, at:
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjkir8NPwAhUNyKQKHVV5BSQFjAAegQIAxAD&url=>
- Mokhtari Hashi, Hosain, Vazin, Narges and Ghaderi Hajat, Mostafa, 2017, Assessing the security stability of border villages of Sistan and Baluchestan province, Volume 14, Number 54, PP: 43-60.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/6006813965404.pdf>
- Moradi, Mahmoud, (2013), The Role of Futurology in Sustainable Security and the Sense of Security, Lorestan Law Enforcement Quarterly, First Year, Third Issue, PP: 111-104.
- Moradi, Nahid, (2012), Border Cities and Their Security and Law Enforcement Issues, The First National Conference on Border Cities and Security, Challenges and Approaches, Zahedan
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/258139101310.pdf>
- Moshfegh, Mahmood and Hosseini, Ghorban, (2014), An Analysis of the Demographics of Border Areas and its Effects on Sustainable Security, National Conference on Border Cities and Security, Challenges and Approaches, Zahedan. <https://civilica.com/doc/179186/>
- Mosavi, Mirnajaf, Vaisian, Mohammad and Khalifipour, Hakimeh, (2016), Prioritizing Sustainable Security Strategies in Border Management (Case Study: Kurdistan Province), Journal of Political Geography Research, Volume 1, Number 2, PP: 56-76.
https://pg.um.ac.ir/article_24829_75d9b539af6b01c164f9cd06684bf02e.pdf
- Movahedi, Ebrahim and Arf, Jamal, (2013), Social factors affecting the political security of the country's political elites, Quarterly Journal of Strategic Studies, Volume 16, Number 1, PP: 52-65.
http://quarterly.risstudies.org/article_3028.html?lang=fa
- Nabavi, Abdolhossein, Hosainzadeh, Ali Hosain and Hosaini, Hajar, (2010), A Study of Social and Economic Factors Affecting the Sense of Social Security Quarterly Journal of Applied Sociology, Volume 21, Number 4, PP:73-96.
https://jas.ui.ac.ir/article_18208_5b92bd991a8ad5f3a26d7a84259858be.pdf
- Nasri, Qadir, (2002), The Meaning and Pillars of the Sociology of Security, Rahbard Magazine, No. 26, PP:113-128.
<http://ensani.ir/fa/article/129114/%D9%85%D8%B9%D9%86%D8%A7-%D9%88->
- Nazafati, Abbas, Soltani, Masod, Vaisian, Mohammad and Akbari, Mahnaz, (2014), A Study of Factors Affecting Sustainable Security in Border Areas (Case Study: Kurdistan Province), Journal of Border Studies, Volume 2, Number 6, PP: 33-46.
http://bss.jrl.police.ir/article_17488.html
- Nikbin, Mahna and Karami, Mehrdad, (2012), A Study of Socio-Cultural Sustainability of Tourism Development (Case Study: Kesh Island), Cultural Research Quarterly, Volume 5, Number 2, PP: 135-157.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/47213911806-1.pdf>
- Rahnama, Mohammad Rahim and Hosainian, Negar, (2015), The effect of physical components on the feeling of security in public spaces (Abkooh neighborhood of Mashhad), Greater Khorasan Magazine, Volume 6, Number 18, PP: 61-73.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4031513941805.pdf>

- Rahnamaei, Mohammad Taghi and Mousa, Pour Mousavi, (2006), A Study of Security Instabilities in the Metropolitan of Tehran Based on the Indicators of Sustainable Urban Development, Volume 38, Number 57, PP: 177-193.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/51913855712.pdf>
- Raoshan, Asghar and Saadati, Hassan, (2012), The role and function of border control of Khorasan Razavi province with Afghanistan and its impact on its security, Geopolitical Quarterly, Vol. 8, Number 3, PP: 154-181.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/73613912706-1.pdf>
- Richard, J and Basu Ray, D.(2007), Human Security: National Perspectives and Global Agendas. Journal of International Development, No.4,Vol,19,pp457-472 1.
- Saadati, Hassan, (2012), The role and function of border control of Khorasan Razavi province with Afghanistan & its impact on the security of the province, Geopolitical Quarterly, Volume 8, Number 3, PP: 154-181.
- Sajjadian, Mahyar and et al (2012), Explaining the requirements of sustainable security in border cities based on indicators of sustainable urban development, National Conference on Border Cities and Security, Sistan and Baluchestan University.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/258139101219.pdf>
- Sarvar, Rahim, Mohammadi, Somayeh and Waisyan, Mohammad, (2014), A Study of Development Indicators in Border Areas for Realization of Sustainable Security (Case Study: Border Cities of West Azerbaijan Province), Journal of Disciplinary Geography, Volume 2, Number 7 , PP: 25-54.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4025313930702.pdf>
- Sarban, Vakil, (2016), Explaining the relationship between economic sustainability and the sense of social security of rural residents of Ardabil county, Social Order Quarterly, Volume 8, Number 4, PP: 33-58.
http://sopra.jrl.police.ir/article_67850.html
- Tayebnia, Saeyed Hadi, Manoochehri, Soran (2015), An Analysis of the Sustainability of Villages in Khavomirabad District of Marivan County against Natural and Human Crises, Quarterly Journal of Geography and Environmental Hazards, Volume 4, Number 16, PP:31- 37.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4013713941602.pdf>
- Vaisi, Farzad, Taybania, Hadi and Manoochehri, Soran, (2015), Feasibility study of implementing the plan of integration and integration of border villages with emphasis on the level of capacity development of villagers (Case study: Khavomirabad section of Marivan city), Quarterly Journal of Housing and Rural Environment, Volume 37, Number 162, PP: 101-116.
<http://jhre.ir/article-1-1395-fa.html>
- Vaisi, Farzad, Manoochehri, Soran and Taba, Badrieh, (2017), Assessing the Development of Rural Areas (Case Study: Marivan County Villages), Journal of Border Studies, Volume 5, Number 15, PP:112-133.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4033213961504.pdf>
- Zahedi, Shams Sadat and Najafi, Gholam Ali, (2005), Conceptual Development of Sustainable Development, Quarterly Journal of Modaris Humanities, Volume 10, Number 4, PP:44-76.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/53413854903.pdf>
- Zangiabadi, Ali, (2014), Analysis of security instabilities in Shiraz based on indicators of sustainable urban development, 12th Congress of the Geographical Association of Iran with a focus on land management, the Iranian-Islamic model of progress.
<https://civilica.com/doc/389394/>
- Zarghani, Saeyed Hadi, (2013), Analysis of the role of natural factors on permeability and border security with emphasis on Iran's eastern borders with Afghanistan, Khorasan Razavi Disciplinary Knowledge, Volume 5, Number 22, PP: 51-90.
http://khorasan.jrl.police.ir/article_15115.html
- Yaghoubi, Zahra, (2017), Measurement and analysis of livability status in border rural areas (Case study: rural areas of Marivan county), Master Thesis in Geography and Rural Planning, under the guidance of Dr. Saadi Mohammadi, Payame Noor University.
www.marivanpnu.ac.ir

شناسایی و پهنه‌بندی عوامل ناپایداری امنیتی در نواحی روستایی مرزی مطالعه موردی: روستاهای شهرستان مریوان

دکتر سعدی محمدی^{۱*}، حمدی رحمانی^۲، سوران منوچهری^۳

چکیده

با توجه به ارتباط متقابل توسعه و امنیت در روستاهای مرزی و عدم توسعه‌یافتگی این نواحی به دلیل وجود ناپایداری‌های امنیتی، تأمین امنیت پایدار این مناطق پرمخاطره مانند منطقه مورد مطالعه در وهله اول، نیازمند شناسایی عواملی است که موجب ایجاد محیط ناپایدار امنیتی شده‌اند؛ بر این اساس در پژوهش کاربردی حاضر، سعی شد تا با رویکردی جامع در دو بخش کمی-کیفی، روشی توصیفی-تحلیلی و با گردآوری اطلاعات با استفاده از منابع اسنادی و میدانی مبتنی بر مصاحبه نیمه‌ساختارمند و توزیع پرسشنامه در میان ۵۰ نفر از صاحب‌نظران عرصه توسعه و امنیت شهرستان مریوان که به روش گلوله‌برفی و ۳۰۰ نفر از روستائیان که با استفاده از روش کوکران تعیین شدند، عوامل ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان، شناسایی و در مرحله بعد راهکارهایی در جهت حل معضلات شناسایی شده و حرکت در مسیر تأمین امنیت پایدار ارائه شود. پرسشنامه‌ها به صورت طبقه‌ای در میان دهستان‌ها و تصادفی در میان سرپرستان خانوار در روستاهای منتخب هر دهستان که به روش قرعه‌کشی انتخاب شدند، توزیع شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی با استفاده از تکنیک تئوری بنیادی و در بخش کمی با استفاده از آزمون‌های استنباطی (t تک‌نمونه‌ای و خی دو) و روش درون‌یابی، تحلیل همسایگی و ابزار لکه‌های داغ در محیط Arc GIS، نشان دادند که مؤلفه‌های نارسایی در عملکرد رسانه‌ها با میانگین ۳،۳۶، ضعف عملکرد نیروی انتظامی با میانگین ۳،۱۳، نارسایی‌های اجتماعی-فرهنگی با میانگین ۳،۴۴، نارسایی‌های اقتصادی با میانگین ۳،۶۶، ضعف در قوانین و عملکرد نهادها با میانگین ۳،۲۴، ضعف در عرصه محیطی-کالبدی با میانگین ۳،۴۰ و مشکلات عرصه خارجی با میانگین ۳،۳۵، مهم‌ترین عوامل ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان هستند. همچنین، پهنه‌بندی فضایی وضعیت ناپایداری امنیتی منطقه نیز که با میانگینی برابر با ۳،۳۷ محاسبه شد، نشان از وجود تفاوت و الگوی پراکنده در توزیع وضعیت ناپایداری امنیتی دارد؛ به گونه‌ای که روستاهای نزدیک مرز در وضعیت ناپایداری امنیتی کم (میانگین کمتر از ۲) دربرگیرنده دهستان‌های خاو و میرآباد و زریوار، روستاهای مرکزی دربرگیرنده دهستان سرکل، دارای ناپایداری متوسط (میانگین برابر با ۲/۱ تا ۳) و روستاهای شرق شهرستان دربرگیرنده دهستان‌های گلچیدر، سرشیو و کوماسی، دارای ناپایداری امنیتی در سطح زیاد و خیلی زیاد (میانگین بیشتر از ۳/۱) بودند.

جغرافیا و توسعه، شماره ۶۳، تابستان ۱۴۰۰

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۹/۲۹

تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۰/۱۶

صفحات: ۲۴۹-۲۸۴

واژه‌های کلیدی:

امنیت، پایداری، امنیت پایدار، روستاهای شهرستان مریوان.

مقدمه

بین امنیت (بعد عینی) و احساس امنیت (بعد ذهنی) چندان تفاوتی قائل نبودند، ولی امروزه تحقیقات نشان داده‌است که بعد ذهنی امنیت، یعنی احساس امنیت نیز نقش غیرقابل‌انکاری در زندگی روزمره مردم دارد، زیرا این احساس ناشی از تجربه‌های عینی و اکتسابی افراد از اوضاع پیرامونی است (هامانه و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۶)؛ بنابراین علاوه بر فراغت از تهدیدهای جانی، شرایط و اوضاع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی پیرامون، تعیین‌کننده و تداوم‌دهنده احساس امنیت افراد هستند. از نظر بوزان، امنیت از چند بخش

امنیت، بنیادی‌ترین نیاز هر جامعه، مهم‌ترین عامل دوام زندگی اجتماعی (باقری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۷) و به‌عنوان یکی از اجزا و زمینه‌های اصلی ایجاد جوامع تاب‌آور و پایدار محسوب می‌شود (Crawford, 2014: 15; Burns et al, 2015: 6).

مدت زمانی طولانی، امنیت معادل تهدید مرزهای یک کشور تلقی می‌شد، اما امروزه بیشتر مردم از ناحیه کمبودها و نگرانی‌ها احساس ناامنی می‌کنند. بر این مبنا تا دهه‌های اخیر، متفکران علوم اجتماعی،

1- استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

2- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، شاغل در آموزش و پرورش استان کردستان

3- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

H.rahmani@pnu.ac.ir

soranmanoochehri@geo.ui.ac.ir

Sssdi@pnu.ac.ir

پایدار، ناظر بر مفهومی است که در پرتو آن همه عوامل سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی ناظر بر هم و در کنار هم نگریسته می‌شوند. در واقع سیر تحولات مفهوم امنیت از اتکا بر تنها یک بُعد، به سمت تأکید بر ابعاد ترکیبی آن تغییر یافته است (علایی، ۱۳۹۱: ۷-۶)؛ بنابراین واقعیت یافتن پایداری امنیت در محیط جغرافیایی، مستلزم اقدامات و برنامه‌ریزی‌های ویژه‌ای است و با مسائل زیادی مانند: امنیت اقتصادی، سیاسی-نظامی، اجتماعی، بهداشتی، زیست‌محیطی و... ارتباط دارد (مختاری‌هشی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۳).

در این بین، مسئله امنیت در مرزها روند توسعه و امنیت کشور را متأثر کرده است؛ به طوری که کشورهای که مناطق مرزی آن‌ها درگیر ناامنی است، دریافته‌اند که به دلایل مختلف این ناامنی‌ها گسترش یافته و به تدریج کل کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد. امنیت مرزها پشتوانه‌ای محکم برای امنیت انسانی با ابعاد متنوعش در داخل کشور است و هرگونه ناپایداری امنیتی در مرز قادر است با ناپایداری امنیتی در سیستم‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و نظامی کشور، اخلاص ایجاد کند (مرادی، ۱۳۹۱: ۵۸۱) و از سویی دیگر، امنیت اساس توسعه پایدار محسوب می‌شود، به گونه‌ای که شکوفایی همه بخش‌های اقتصادی، محیطی و اجتماعی هر مکان وابسته به میزان پایداری امنیت در فضای جغرافیایی مربوط است (علیپور و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۰). بر این اساس، در چند سال گذشته مفسران و تحلیلگران، تلفیق و باهم دیده شدن امنیت و توسعه را مؤثرترین راهکار برای تدوین سیاست‌های منسجم و مقابله با تهدیدهای امنیتی می‌دانند (Chandler, 2007: 363)؛ بنابراین هر اقدامی در راستای تأمین امنیت پایدار،

اساسی تشکیل می‌شود که یکی از بخش‌های آن امنیت اجتماعی است و دیگر بخش‌ها عبارت‌اند از: بخش نظامی، بخش زیست‌محیطی، بخش اقتصادی و سیاسی (آقایی و تاش، ۱۳۸۹: ۱۲)؛ Jolly & Basu ray, 2007: 457. در واقع مفهوم امنیت به آرامی و با توجه به تغییر و تحولات اقتصادی و اجتماعی و نیز گزارش سازمان‌های بین‌المللی از وضع نامطلوب اوضاع اقتصادی و اجتماعی موجب تغییر معنا و مفهوم امنیت (Jolly & Basu ray, 2007: 457) از تأکید بر امنیت ملی، بر امنیت مردم، از تأمین امنیت از طریق تسلیحات نظامی به تأمین امنیت از طریق توسعه انسانی و در نهایت از امنیت ارضی به امنیت عرصه‌های مختلف غذایی، اجتماعی، شغلی، محیط‌زیستی و در مجموع امنیت پایدار شد (Mesjasz, 2004: 5).

کلمن و رسنو^۱ (۲۰۱۶) معتقدند که با توجه به گستردگی و انعطاف‌پذیری مفهوم امنیت، در تجزیه و تحلیل و بررسی آن در عصر حاضر باید از دیدگاه‌ها و رویکردهای جدید بهره گرفت (Ezemenaka, 2018: 238)؛ بنابراین با توجه به جامع و چندوجهی شدن عرصه امنیت در عصر حاضر (Ezemenaka, 2018: 234; Crawford, 2014: 2) امروزه از مفهوم امنیت پایدار سخن به میان می‌آید. امنیت پایدار مفهوم جدیدی است که به تازگی وارد مباحث مطالعات امنیت شده است و به معنای تلقی سیستماتیک از امنیت است که با نگرش سیستمی و کل‌نگر به مقوله امنیت حاصل می‌شود (بذرافشان و طولابی‌نژاد، ۱۳۹۵: ۶۰). مقطعی نبودن امنیت و تأمین آن با وصف پایداری، دغدغه اصلی همه نظام‌های سیاسی است که با توجه به شرایط خود در جهت آن اقدام می‌کنند (باقری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۹). امنیت

به معنای حرکت در مسیر توسعه پایدار در نواحی مرزی کشور است (عندلیب، ۱۳۸۰: ۱۹۶؛ موسوی و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۷).

این در حالی است که پایداری در هر مکان و عرصه‌ای در صورتی می‌تواند دست‌یافتنی باشد که در وهله اول با ارزیابی وضع موجود پایداری، میزان تحقق و فاصله‌گیری وضع موجود از هدف اصلی، یعنی پایداری مشخص شده و موانع اصلی تحقق پایداری و چگونگی ارتباط و تعامل آن‌ها مشخص شود (نیک‌بین و کرمی، ۱۳۹۱: ۱۳۹، ۱۳۹: ۲۸۰؛ *Ignacio & Rivero, 2009*). بر این اساس، امنیت پایدار نیز بر این اصل استوار شده است که نمی‌توان پدیده ناامنی را به گونه‌ای موفقیت‌آمیز کنترل کرد تا زمانی که به رفع علل آن پرداخت و رویکرد حل مسئله را جایگزین رویکرد کنترل کرد (نظافتی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴). بر این اساس هدف اصلی پژوهش حاضر نیز ارزیابی وضعیت و شناسایی عوامل ایجادکننده ناپایداری امنیتی در نواحی روستایی شهرستان مرزی مریوان است. منطقه‌ای که با دارا بودن ۲۳ درصد جمعیت شهرستان و ۱۳۹ نقطه روستایی (آمارنامه جمعیتی استانداری استان کردستان، ۱۳۹۵) ناپایداری امنیتی با ایجاد و تشدید شرایط توسعه‌نیافتگی، انزوا و محرومیت را برای آن‌ها به همراه آورده است. با توجه به حساسیت‌های این منطقه و تأثیرپذیری امنیت پایدار ملی از امنیت نواحی مرزی به عنوان مبادی ورودی، این منطقه همواره از لحاظ امنیتی مورد توجه برنامه‌ریزان و مدیران امنیتی کشور بوده و تأمین امنیت پایدار آن بی‌شک قسمت عمده‌ای از ناامنی‌های استان و کشور را رفع خواهد کرد. این در حالی است که در مدیریت این منطقه مرزی با توجه به اینکه به وضعیت تأمین امنیت در قالب نظامی و

بعد عینی (حفاظت جانی) یعنی دیدگاه تک‌بعدی، تأکید شده بسیاری از جنبه‌های دیگر امنیتی و تأمین‌کننده احساس امنیت در بین روستائیان مورد غفلت واقع شده است و در نتیجه ناامنی در عرصه‌ها و ابعاد گوناگون حیات اجتماعی منطقه به چشم می‌خورد. همچنان که نتایج پژوهش‌هایی که در منطقه مورد مطالعه همانند پژوهش‌های یعقوبی (۱۳۹۶)، ویسی، طیب‌نیا و منوچهری (۱۳۹۷)، ویسی، منوچهری و تابا (۱۳۹۶)، طیب‌نیا و منوچهری (۱۳۹۴) انجام گرفته‌اند، بر وجود شرایط متفاوت زیست‌پذیری در نواحی مختلف روستایی شهرستان و در واقع نابرابری و ناعدالتی فضایی، کاهش جمعیت روستایی و میل ماندگاری روستائیان، کاهش تولیدات کشاورزی، تداوم کول‌بری و قاچاق کالا، عدم توسعه ظرفیتی، عدم پایداری و تاب‌آوری در بحران‌های طبیعی و انسانی تأکید دارند. همچنین، بر حسب آمارهای موجود (سرشماری ۱۳۹۵ مرکز آمار) بیشترین درصد بیکاری در استان به این شهرستان اختصاص دارد (سایت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، ۱۳۹۷) تا بدین ترتیب به وجود عوامل متعدد اثرگذار بر ناپایداری امنیتی منطقه پی برد. بر این مبنا به منظور تحلیل جامع وضعیت امنیتی روستاهای شهرستان بر مبنای رویکرد پایداری، در جهت شناسایی علل و عوامل اصلی رقم‌زننده این وضعیت، سؤال‌هایی به شرح زیر مطرح شدند:

- ۱- مهم‌ترین عوامل مؤثر بر ناپایداری امنیتی نواحی روستایی شهرستان مریوان، چیست؟
- ۲- وضعیت توزیع فضایی و پهنه‌بندی ناپایداری امنیتی در میان نواحی روستایی شهرستان چگونه است؟

مبانی نظری

پایداری

واژه پایداری در ابتدا برای جنگل‌ها و محافظت از آن‌ها در کتابی^۱ که توسط هانس کارلز کارلوویتز^۲ (۱۷۱۳) نوشته شد، به کار رفت و به معنای جلوگیری از بهره‌برداری بیش از توان جنگل و نگرانی در ارتباط با نگهداری منابع برای آیندگان بود و در ادامه این واژه در آثار و نظریات مالتوس^۳ (Kuhlman & Farrington, 2010: 3437; Heinberg, 2010: 1) به گونه‌ای دیگر اشاره شد؛ اما بحث در ارتباط با پایداری و عمومیت یافتن آن مربوط به مطرح شدن اصطلاح توسعه پایدار به دنبال وقوع بحران‌های متعدد زیست‌محیطی است.

پایداری به معنای تدوام همیشگی (iiii iè & Heinberg, 2010: 1mmniii nnnnè, 2016: 315) وضعیتی است که در آن مطلوب بودن (کیفیت) و امکانات موجود (کمیت) در طول زمان کاهش نمی‌یابد و برگرفته از واژه sustener (sus) یعنی از پایین و tenere (به معنای نگهداشتن) است که بر حمایت و دوام بلندمدت تأکید دارد (زاهدی و نجفی، ۱۳۸۴: ۴۷). از دید سیستمی، پایداری از یک سو به معنای توانایی یک سیستم برای محافظت از اجزای درونی خود در هنگام فشارها و از سوی دیگر، تطابق با دگرگونی‌ها، بدون تغییر در کیفیت عملکرد است (Adamo, 2003: 5).

امنیت پایدار

امنیت از ریشه «امن» است که در مقابل بیم و هراس و ناامنی استفاده می‌شود (سجادیان و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲۳۴). معنای لغوی امنیت، رهایی از تشویش،

اضطراب و ترس یا احساس آرامش و اطمینان خاطر نسبت به تهدیدها است (نصری، ۱۳۸۱: ۱۱۶؛ Mesjasz, 2004: 4).

در ذات مفهوم امنیت، عنصر پایداری وجود دارد، زیرا تأمین امنیت در شکل صحیح و واقعی خود در گرو تدوام و مانایی آن در طول زمان است (باقری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳). برای مدت‌زمانی طولانی، مفهوم امنیت در مفهوم سنتی آن به معنای حذف و مقابله با تهدیدات نظامی و تدارک تجهیزات نظامی و حضور مقتدر نظامی در مرزها بود؛ اما پس از جنگ سرد این مفهوم تکامل یافته و اقسام مختلف امنیت، شامل ملی، عمومی، اجتماعی، انسانی و در نهایت جامع‌ترین آن‌ها یعنی مفهوم امنیت پایدار ظهور یافت (Mesjasz, 2004: 5؛ Khagram et al, 2003: 291؛ Ministerio Defensa, 2011: 1).

درواقع بازنگری مفهوم امنیت به صورت جدی پس از پایان جنگ سرد آغاز شد و با ظهور رویکردهای سیستمی و پایداری، به سازه‌ای با ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، محیطی، سیاسی و نظامی، مبدل شد (علایی، ۱۳۹۱: ۲۱؛ Baldwin, 1997: 23). امنیت، متأثر از هسته اصلی پارادایم پایداری، دارای ماهیتی پویا است که در طول زمان تکامل یافته و خواهد یافت و بازتابی و انعکاسی از پاسخ به تغییرات، زمینه‌ها و عوامل مختلف اثرگذرا بر وضع موجود است (Crawford, 2014: 15).

مفهوم ترکیبی امنیت پایدار، بر مبنای رویکرد سیستمی، دال بر پدیده بهتر زیستن جامعه، ناظر بر درک جامعی است که بر پایه آن به همه عوامل مؤثر سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و امنیتی در کنار یکدیگر و با هم توجه می‌شود. امنیت پایدار، رهیافتی نوین است که به عنوان جایگزین پارادایم کنترل مطرح شده است (نظافتی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴).

1- Sylvicultura Oeconomica
2- Carles Carlowitz
3- Malthus

جهانی است (حمزه پور، ۱۳۹۱: ۸۶). مفهوم امنیت پایدار، متضمن وجود شرایطی است که در چارچوب آن دولت‌ها به حقوق افراد احترام بگذارند؛ از این رو پایداری امنیت به کاهش فقر، بیکاری، برابری و عدالت و بهره‌مندی از فرصت‌ها برای افراد جامعه بستگی دارد (سرور و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۰).

بنابراین امنیت پایدار را به‌عنوان سازه‌ای ترکیبی، نمی‌توان تنها مختص به تأمین امنیت عینی (جانی) دانست، بلکه احساس امنیت به‌صورت ذهنی در تأمین پایداری امنیت، بسیار اثرگذارتر است. شکل‌گیری احساس امنیت از لحاظ روان‌شناختی، وابسته به شرایط محیط اطراف، کنش‌ها و حوادث آن است (بمانیان و محمدنژاد، ۱۳۸۷: ۶۲). در باب نظریه‌های جامعه‌شناسی کنترل، علل زیرساز بسیاری از ناهنجاری‌های اجتماعی را احساس امنیت افراد می‌دانند و بر این باورند که رفتارهای معطوف به احساس امنیت بیشتر زاینده امنیت و مطلوبیت مجموعه شرایط مؤثر بر محیط‌های زندگی است و در باب نظریه‌های پایگاه اقتصادی و اجتماعی نیز هرچه پایگاه اقتصادی و اجتماعی افراد بالاتر باشد و احساس وی از زندگی رضایتمندانه‌تر باشد، احساس امنیت بیشتری خواهد داشت (احمدی و کلدی، ۱۳۹۱: ۷). احساس امنیت در میدان اجتماعی، تولید و بازتولید می‌شود و تحت تأثیر شرایطی است که بر اجتماع تأثیرگذار است (موحدی و عرف، ۱۳۹۲: ۵۵).

با در نظر گرفتن تحولات جهانی و منطقه‌ای در رابطه با شیوه مدیریت و تأمین امنیت مناطق مرزی، سه راهبرد اساسی قابل‌تدوین است؛ الف) راهبرد تهدیدمحور: پایه این راهبرد بر تهدیدزاد بودن مرزها و مناطق مرزی است و بر مبنای این تفکر، شاکله مدیریت و کنترل مرز، به شیوه کنترل شدید، انسدادی

در واقع در این رویکرد جدید، احساس امنیت، معنای بیشتری از امنیت عینی یافت. احساس امنیت، پیش‌شرط لذت‌بردن و درک مطلوب ارزش‌های دیگر، مانند: آزادی، نشاط، رفاه اجتماعی و... است (Baldwin, 1997: 18; Hussein et al, 2004: 14). این حس به تجربه مستقیم و غیرمستقیم فرد از محیط اطراف وابسته بوده و افراد مختلف به شکل‌های متفاوت آن را تجربه می‌کنند. منابع برای حس امنیت برای افراد و گروه متفاوت از یکدیگر است؛ بنابراین حس امنیت به بسیاری از عوامل و عناصر محیط شخصی، پیرامونی و اجتماعی وابسته است (Puorkasmai & et al, 2013: 375) و بر این اساس، مفهوم ذاتی امنیت از جنبه نظامی امنیت به عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی، محیطی و فرهنگی بسط پیدا کرده است (آدمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۸).

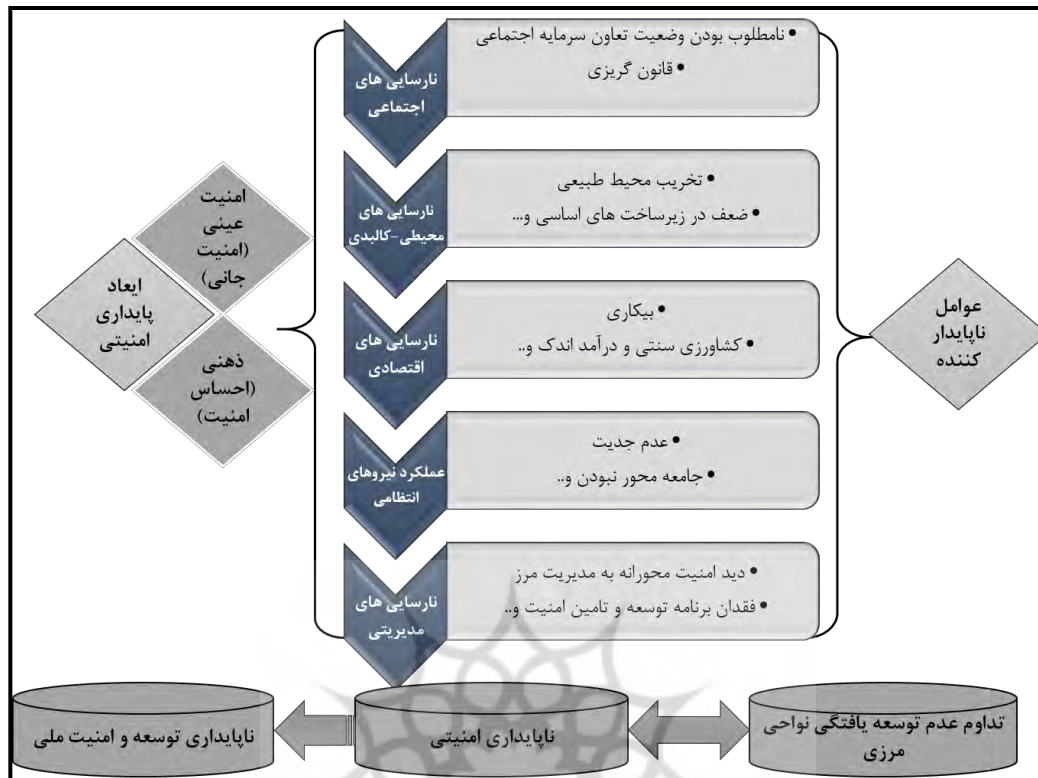
امنیت پایدار بر نیاز دنیای جدید برای تغییر بنیادی از نگرش سنتی (کنترل) به مفهوم مدرن‌تری از امنیت تأکید می‌کند (بهرامیان، ۱۳۸۹: ۴۶). باری بوزان^۱ در کتاب مردم، دولت‌ها و هراس‌ها بیان می‌کند به میزانی که افراد در جامعه از امکانات و خدمات بیشتری برخوردار شوند، به همان اندازه احساس امنیت بیشتری خواهند داشت (نبوی و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۶). با توجه به این دیدگاه، روستاهای مناطق مرزی و دورافتاده که به دلیل ضعف امکانات و عدم توسعه یافتگی در رنج‌اند، قدر مسلم از حیث احساس امنیت فردی و اجتماعی نیز، دچار تهدید و مخاطره هستند.

در رویکرد امنیت پایدار، باور بر این است که مسائل اجتماعی بسیار پیچیده‌تر از این است که در چارچوب نگرش‌های تک‌عاملی قرار گیرد و به‌صورت یک‌جانبه تحلیل شود. امنیت با چشم‌انداز پایداری، به‌گونه‌ای فزاینده در حال تبدیل شدن به راهبرد امنیت

که امنیت پایدار، برداشتی جایگزین با این مفهوم اصلی است که نمی‌توان همه نتایج ناامنی را کنترل و رفع کرد، بلکه باید در تلاش برای کشف و رفع علت‌ها بود (آدمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹). این رویکرد با دیدی جامع به همه عرصه‌های زندگی اجتماع، رویکردی آینده‌نگرانه است و در سایه آینده‌شناسی و جامع‌نگری این رویکرد است که قوت و ضعف‌ها، تهدید و فرصت‌ها بهتر مشخص می‌شوند و با پیشگیری از حوادث، کشور به ورطه آینده‌هراسی و ترس از آینده ناامن کشیده نمی‌شود (مرادی، ۱۳۹۱: ۱۰۶).

در نهایت با توجه به مدل مفهومی پژوهش، می‌توان دریافت که در نواحی روستایی مرزی، عوامل متعددی زمینه‌ساز ناپایداری امنیتی در محیط روستاها و در میان روستائیان در ابعاد عینی و ذهنی می‌شوند که برآیند عملکرد نامطلوب و نارسایی‌ها در ابعاد مختلف توسعه‌ای و امنیتی است. نتایج این امر، شکل‌گیری محیطی ناپایدار به لحاظ امنیتی و توسعه‌ای است که با توجه به ارتباط متقابل این دو مؤلفه در نواحی مرزی، بایستی آینده‌ای مبهم و نامطلوب را برای این مناطق حساس امنیتی که امنیت پایدار کشور نیز به آن‌ها وابسته است، انتظار داشت (شکل ۱).

و نظامی - امنیتی شکل می‌گیرد (روشن و سعادت، ۱۳۹۱: ۵۶؛ زرقانی، ۱۳۹۲: ۵۲؛ Chen, 2006: 8). ب) راهبرد فرصت‌محور: تأکید اصلی در این راهبرد، بهره‌مندی حداکثری از فرصت‌های مناطق مرزی است تا براساس آن توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی مناطق مرزی حاصل شود و به تبع آن بسیاری از تهدیدها از بین برود. در این راهبرد، اقدامات انسدادی و کنترلی در جهت تأمین امنیت مرز، بسیار کم‌اهمیت تلقی می‌شوند. ج) راهبرد تلفیقی: نگرش این راهبرد به صورت ترکیبی به مسئله مرز و مناطق مرزی بوده و جنبه‌های فرصت و تهدید را به صورت همه‌جانبه در مدیریت و تأمین امنیت مناطق مرزی در نظر دارد و در این راستا نیز در جهت تأمین امنیت، همزمان با بهره‌گیری از پتانسیل‌ها در جهت بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی، محیطی، سیاسی و... اقدامات کنترلی و محافظتی نیز انجام می‌گیرد (روشن و سعادت، ۱۳۹۱: ۵۷). در واقع در راهبردهای فرصت‌محور و تلفیقی که حاصل تکامل مفهوم امنیت هستند، مفهوم تأمین امنیت مناطق مرزی را از مفهوم سنتی به مفاهیم جدیدتر، یعنی چندبعدی بودن مفهوم امنیت در ابعاد مختلف گسترش می‌دهند. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان اظهار کرد

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۷

غافل شده‌اند. در واقع دید فضایی در شناخت تفاوت و پراکندگی و نحوه توزیع پایداری امنیتی و نیز تأثیرات آن بر روی وضعیت معیشت و زندگی مردم محلی، نادیده گرفته شده‌است. بدین منظور در پژوهش حاضر، سعی شده در ابتدا با دید جامع ریشه و عوامل مؤثر بر ناامنی شناسایی و در وهله بعد با دیدی فضایی، تفاوت و پراکندگی توزیع آن در سطح منطقه و تأثیرات آن بر روی وضعیت زندگی روستائیان مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

مروری بر خلاصه‌ای از مطالعات پیشین که در جدول زیر آورده شده‌اند، نشان می‌دهند که سیر تحول مطالعات در حوزه امنیت به سوی امنیت پایدار و چندبعدی شدن سنجش و اندازه‌گیری آن سوق یافته است. در این میان، در بیشتر پژوهش‌های داخلی، کمتر دید جامعی که مورد نیاز تحلیل و بررسی پایداری امنیتی است، اتخاذ شده و بیشتر به یک بعد اصلی اشاره شده‌است. از سویی دیگر، این پژوهش‌ها، متکی بر شناخت و توصیف صرف وضعیت ناپایداری بوده‌اند و از پرداختن به علل و عوامل بروز و نتایج آن

جدول ۱: خلاصه‌ای از مطالعات پیشین

نگارندگان	عنوان مقاله	نتایج
مختاری‌هشی، وزین و قادری حجت (۱۳۹۶)	بررسی پایداری امنیت روستاهای مرزی سیستان و بلوچستان	مناطق روستایی استان در ابعاد مختلف امنیت اقتصادی، اجتماعی و محیطی آسیب‌پذیر بوده و با چالش‌های متعددی روبه‌رو هستند.
بذرافشان و روستا (۱۳۹۵)	ارزیابی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی چهارم)	تأثیر متغیرهای محیط فیزیکی، اقتصادی، اعتماد، رضایتمندی از وضع موجود بر احساس امنیت، معنادار است و تأثیر متغیرهای جنسیت، تحصیلات، تجربه جرم و سن بر احساس امنیت روستائیان در منطقه مورد مطالعه معنادار نیست.
موسوی، ویسیان و خلیفی‌پور (۱۳۹۵)	اولویت‌بندی راهبردهای امنیت پایدار در آمایش مناطق مرزی (مطالعه موردی: استان کردستان)	از بین راهبردهای تدوین شده، بالاترین جذابیت مربوط به آماده‌سازی حداکثری نیروی انتظامی در جهت مقابله با ناامنی‌های احتمالی است.
ساربان (۱۳۹۵)	تبیین رابطه پایداری اقتصادی با احساس امنیت اجتماعی ساکنان مناطق روستایی شهرستان اردبیل	آزمون رگرسیون چندگانه خطی نشان داد که چهار متغیر رفع فقر، کاهش آسیب‌پذیری، کارایی و میزان بهره‌وری اقتصادی، بیشترین توان پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی روستائیان را دارند.
قدیری معصوم، رضوانی و چراغی (۱۳۹۵)	تحلیل عوامل مؤثر بر امنیت غذایی پایدار خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: شهرستان زنجان)	وضعیت امنیت غذایی پایدار خانوارهای روستایی مطلوب نیست و عوامل اقتصادی مهم‌ترین، عامل مؤثر بر پایداری امنیت غذایی خانوارهای روستایی است.
رهنما و حسینیان (۱۳۹۴)	تأثیر مؤلفه‌های کالبدی بر احساس امنیت در فضاهای عمومی (محلّه آبکوه شهر مشهد)	احساس امنیت با بالاترین درجه؛ همبستگی معکوس و معناداری به ترتیب با متغیرهای نزدیکی به تقاطع‌ها، عقب‌نشینی و جلوآمدگی‌ها و عرض کم محورها، دارد؛ بنابراین می‌توان با اقدامات کالبدی، در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری، احساس امنیت را به مناطقی که بخش مهمی از هویت شهرها را تشکیل داده‌اند، بازگرداند.
زنگی‌آبادی (۱۳۹۳)	تحلیل ناپایداری امنیتی در شهر شیراز براساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری	شهر شیراز در عرصه‌های کالبدی، زیست محیطی و فرهنگی-اجتماعی، دارای ناپایداری بوده و مدیریت یکپارچه مسئولان، لازمه رفع عوامل ناپایداری و حرکت در مسیر امنیتی پایدار است.
مشفق و حسینی (۱۳۹۳)	بررسی بر جمعیت‌شناختی مناطق مرزی و اثرات آن بر امنیت پایدار	حفظ تعادل عددی و ترکیبی جمعیت به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی امنیت ملی و مرزی محسوب می‌شود و با توجه به مرکزگرایی جمعیت ایران، این مسئله عاملی عمده در راستای پایداری امنیت ملی است.
عباس‌زاده و کرمی (۱۳۹۰)	سرمایه اجتماعی و امنیت ملی پایدار	سرمایه اجتماعی با تضمین یکپارچگی ملی، تسهیل مدیریت سیاسی-اقتصادی، تثبیت و ارتقای هویت ملی و پیش‌گیری از فعل و انفعالات سیاسی، رابطه‌ای مستقیم دارد و مطلوبیت این ارتباط به‌معنای تأمین امنیت پایدار کشور است.
رهنمایی و پورموسی (۱۳۸۵)	ناپایداری‌های امنیت کلان‌شهر تهران براساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری	تهران در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، محیطی و فرهنگی با ناپایداری‌های امنیتی فراوانی روبه‌رو است.

مأخذ: یافته‌های نظری پژوهش، ۱۳۹۷

روش تحقیق

با توجه به رویکرد همه‌جانبه‌نگر و جامع پایداری، ارزیابی عوامل ناپایداری امنیتی نیز به‌صورت جامع و با تأکید بر روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفته‌است.

همچنین دید حاکم بر پژوهش، فضایی بوده و در این ارتباط سعی شد که پراکندگی فضایی وضعیت ناپایداری امنیت در میان روستاهای شهرستان نیز مشخص شود. در پژوهش کمی-کیفی حاضر، نوع

مقوله‌ها و مفاهیم هستند. در ادامه و در مرحله بعد و در بخش کمی به منظور تعمیم یافته‌های حاصل از بخش کیفی و اطمینان از صحت عوامل ناپایدارکننده استخراج‌شده، شاخص‌ها و متغیرهای استخراج‌شده (عوامل ناپایداری امنیتی) در قالب پرسشنامه‌ای در طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (۱-کاملاً مخالفم... ۵-کاملاً موافقم) تدوین و با روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی در اختیار ۵۰ نفر از متخصصان و آگاهان عرصه توسعه و امنیت شهرستان قرار گرفت (ویژگی‌های توصیفی این افراد در بخش یافته‌ها ارائه شده‌است).

همچنین در میان مردم محلی نیز در ابتدا با استفاده از فرمول کوکران از میان ۱۱۴۰۱ خانوار ساکن در مناطق روستایی شهرستان مریوان (آمارنامه جمعیتی استانداری استان کردستان، ۱۳۹۵)، ۳۰۰ سرپرست خانوار به‌عنوان حجم نمونه انتخاب و سپس در جهت توزیع پرسشنامه‌ها با توجه به سهم هر دهستان از تعداد کل خانوارها، تعداد پرسشنامه‌های تعلق‌گرفته به هر دهستان مشخص شد. در ادامه روستاها در هر دهستان براساس عامل جمعیت با استناد به آمارنامه جمعیتی استانداری استان کردستان بر مبنای سرشماری ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران، دسته‌بندی شدند. براساس این عامل با توجه به شرایط منطقه، روستاهای هر دهستان در سه گروه پرجمعیت (۴۰۰ نفر به بالا)، جمعیت متوسط (۲۰۰-۴۰۰ نفر) و کم‌جمعیت (زیر ۲۰۰ نفر) دسته‌بندی و از هر دسته با توجه به تعداد روستای موجود در دسته سهم آن از تعداد پرسشنامه‌های تعلق‌گرفته به آن دهستان مشخص شد؛ برای نمونه در دهستان خاو و میرآباد به دلیل قرار داشتن تعداد ۱۴ و ۱۳ و ۳ روستای دهستان به ترتیب در طبقه اول، دوم و سوم جمعیتی که مشتمل بر ۴۸ و ۳۹ و ۱۳ درصد کل روستاهای این دهستان هستند، به همین نسبت

تحقیق کاربردی و در جهت گردآوری اطلاعات آن از دو روش اسنادی و میدانی مبتنی بر مصاحبه و توزیع پرسشنامه بهره گرفته شده‌است.

در ابتدا در بخش کیفی تحقیق، در جهت شناسایی عوامل مؤثر بر ناپایداری امنیتی شهرستان، به مصاحبه با صاحب‌نظران و متخصصان پرداخته شد. متخصصان و صاحب‌نظران افرادی در عرصه‌های امنیتی و انتظامی، دانشگاهی و مدیریتی شهرستان بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی این افراد برای بخش اول پژوهش (کیفی) مشخص شدند و تعداد آن‌ها پس از شنیدن جواب‌های تکراری در مصاحبه‌ها که این حالت به معنی پایان نمونه‌گیری در پژوهش کیفی است، به ۲۴ نفر رسید (مشخصات این افراد در بخش یافته‌ها ارائه شده‌است). تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها با تکنیک تئوری بنیادی انجام گرفت. مهم‌ترین اصل در تکنیک تئوری بنیادی، عمل کدگذاری است که این مرحله از پژوهش در سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی انجام گرفت. در مرحله کدگذاری باز و در ابتدا جملات به‌عنوان واحد مطالعه انتخاب و پس از آن واژه‌ها و عبارات کلیدی که پیام اصلی جملات بودند، استخراج شدند. در ادامه نیز، برچسب‌های مفهومی مناسبی به عبارات و نکات کلیدی استخراج‌شده با توجه به اشتراک و شباهت آن‌ها اختصاص داده شد. در کدگذاری محوری، مفاهیم گسترده‌تر و به هم مرتبط شدند و در دسته‌های مشترک یا مقوله‌ها جای گرفتند؛ به عبارت دیگر در این مرحله طبقاتی گسترده (مقوله‌ها) شکل گرفت که هریک، دارای خرده طبقاتی (مفاهیمی مشترک) هستند. آخرین مرحله کدگذاری؛ همان تشکیل گسترده‌ترین طبقات است؛ یعنی ایجاد مقوله‌های مرکزی که جامع بوده و دربرگیرنده همه

به صورت قرعه‌کشی انتخاب و پرسشنامه‌ها به صورت تصادفی ساده در میان سرپرستان خانوار آن روستا به تعداد مشخص شده، توزیع شد (جدول ۲).

درصدها، از تعداد کل پرسشنامه‌های دهستان (۷۲ پرسشنامه) به ترتیب برابر با ۲۸،۳۴ و ۱۰ پرسشنامه به این طبقات جمعیتی روستایی، پرسشنامه تعلق گرفت و سپس در هر طبقه جمعیتی نیز، روستایی

جدول ۲: توزیع طبقه‌ای پرسشنامه‌ها در سطح دهستان‌های شهرستان و روستاهای منتخب

تعداد پرسشنامه تخصیص یافته	روستاهای منتخب	طبقات جمعیتی	تعداد پرسشنامه‌های تعلق گرفته	تعداد خانوارها	دهستان‌های شهرستان مریوان
۱۰	نچه	کم جمعیت	۷۲	۲۷۳۷	خاو و میرآباد
۲۸	پنگیجه	متوسط جمعیت			
۳۴	ساوجی	پر جمعیت			
۶	گوبله	کم جمعیت	۲۷	۱۰۰۶	سرشیو
۹	دوپلوره	متوسط جمعیت			
۱۲	گوگجه	پر جمعیت			
۱۲	ده‌بنیاد	کم جمعیت	۲۸	۱۰۳۹	گلچیدر
۱۰	گلچیدر	متوسط جمعیت			
۶	جانوره	پر جمعیت			
۱۳	کلکه‌جان	کم جمعیت	۶۵	۲۴۸۶	زریوار
۱۹	کانی‌سانان	متوسط جمعیت			
۳۳	نی	پر جمعیت			
۱۵	ریخلان	کم جمعیت	۸۴	۳۲۱۱	سرکل
۲۵	حسن‌آوله	متوسط جمعیت			
۴۴	لنج‌آوا	پر جمعیت			
۱۱	هلیرآباد	کم جمعیت	۲۴	۹۲۲	کوماسی
۹	پیرخضران	متوسط جمعیت			
۴	شاهیدر	پر جمعیت			
۶۷	----	کم جمعیت	۳۰۰	۱۱۴۰۱	مجموع
۱۰۰	----	متوسط جمعیت			
۱۳۳	----	پر جمعیت			

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۷

سعی شد که گویه‌های شناسایی شده (موانع و مشکلات تأمین امنیت پایدار منطقه) به بیانی روان و ساده در اختیار آن‌ها در جهت پاسخگویی قرار داده شود. همچنین، پایایی مجموع پاسخ‌ها با بهره‌گیری از ضریب آلفای کرونباخ با محاسبه مقدار ۰،۷۳ در

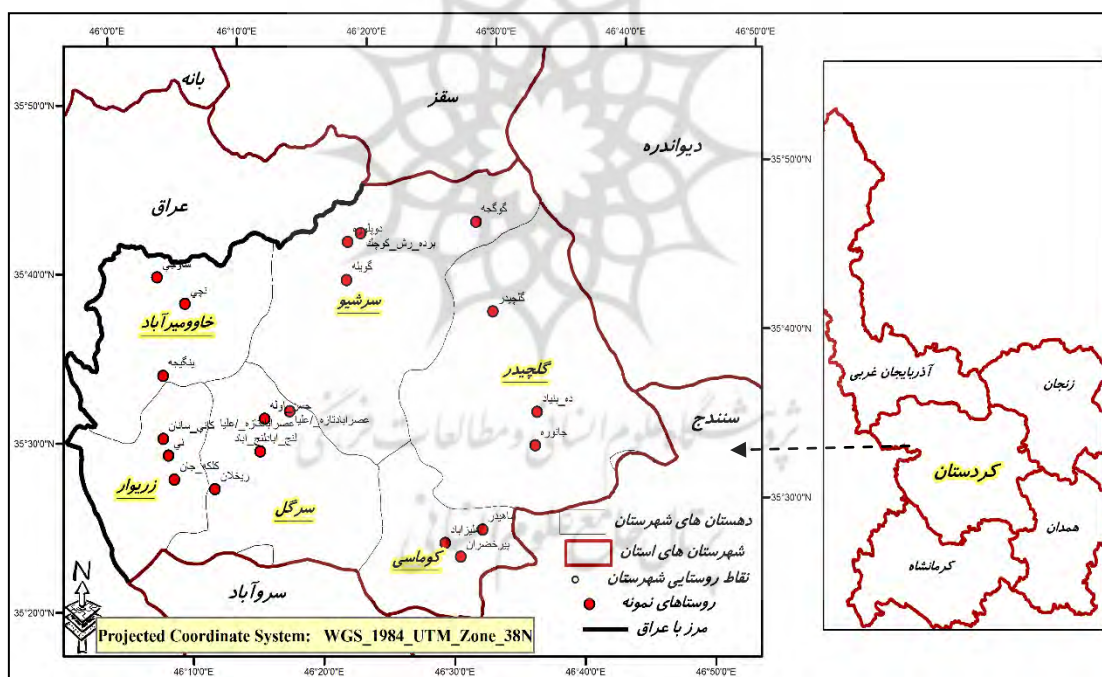
روایی صوری و محتوایی ابزار اندازه‌گیری از طریق توزیع ۳۵ پرسشنامه به‌عنوان پیش‌آزمون و تأیید متخصصانی که دارای سابقه مطالعات مشابه بودند، مورد تأیید قرار گرفت. با توجه به شرایط پاسخگویان روستایی که عموماً دارای تحصیلات بالایی نیستند،

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان مریوان به مرکزیت شهر مریوان یکی از ۱۰ شهرستان استان کردستان در غرب استان و در مجاورت خاک عراق واقع شده است. این شهرستان دارای ۴۶۷۱۱ نفر جمعیت ساکن در نقاط روستایی است که ۲۸ درصد از کل جمعیت شهرستان را دربر گرفته و در ۱۴۲ روستا در قالب سه بخش و ۶ دهستان ساکن هستند (آمارنامه جمعیتی استانداری استان کردستان، ۱۳۹۵) (شکل ۲).

بسته نرم افزاری SPSS مورد تأیید قرار گرفت (ضعف در عملکرد نیروی انتظامی (پایایی: ۰,۶۶)، نارسایی در عملکرد رسانه‌ها (پایایی: ۰,۷۲)، ضعف‌های اجتماعی-فرهنگی (پایایی: ۰,۷۹)، نارسایی‌های اقتصادی (پایایی: ۰,۸۱)، ضعف در قوانین و عملکرد نهادها (پایایی: ۰,۶۷)، ضعف در عرصه‌های محیطی-کالبدی (پایایی: ۰,۷۶)، مشکلات در عرصه خارجی (پایایی: ۰,۷۱). تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز در بخش کمی با بهره‌گیری از آزمون‌های آمار استنباطی (خی‌دو و تی تک‌نمونه‌ای) و نیز بهره‌گیری از ابزار درونیابی، شاخص نزدیک‌ترین همسایگی و ابزار لکه‌های داغ، در نرم‌افزار Arc Gis انجام گرفت.

شکل ۲: نمایش موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه و روستاهای نمونه

تهیه و ترسیم نگارندگان، ۱۳۹۷

تکمیل پرسشنامه‌ها پرداخته‌اند (در مجموع ۵۰ نفر)، متخصصان دانشگاهی و محققان بومی صاحب کارهای پژوهشی مشابه (مرتبط با توسعه و امنیت شهرستان) با ۱۸ نفر، برابر با ۳۶ درصد کل پاسخگویان و سپس دهیاران و شوراهای منطقه با ۱۱ نفر، برابر با ۲۲

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی پاسخگویان

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، در گروه متخصصان، مسئولان و آگاهان محلی، بیشترین افرادی که مورد مصاحبه واقع شده‌اند (۲۴ نفر) یا به

بیشترین فراوانی به لحاظ سنی، متعلق به طبقه سنی ۳۱-۴۰ سال با ۲۵ نفر، معادل ۵۰ درصد از پاسخگویان است.

درصد از مجموع پاسخگویان هستند. در مجموع، ۷۸ درصد از افراد این گروه، دارای میزان تحصیلات در سطح کارشناسی ارشد و دکتری با تعداد تقریباً مساوی، به ترتیب برابر ۲۰ و ۱۹ نفر هستند. همچنین

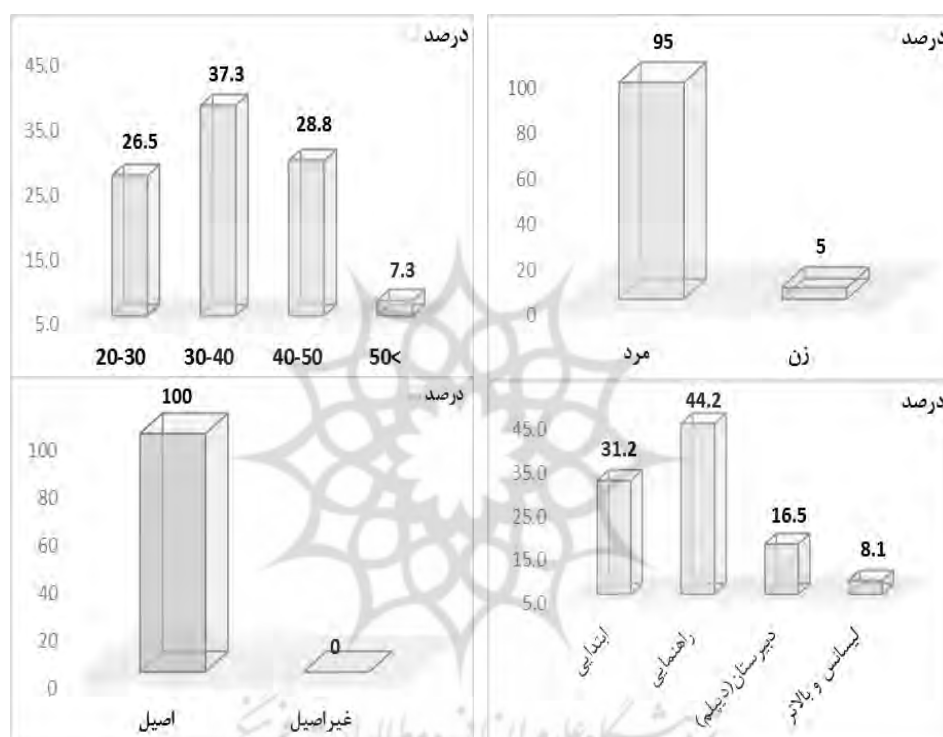
جدول ۳: یافته‌های توصیفی مرتبط با ویژگی‌های شخصی گروه متخصصان، مسئولان و آگاهان محلی

گروه‌های مصاحبه‌شونده	تعداد افراد مصاحبه‌شونده	مقطع تحصیلی	طبقه سنی
مرزبانی و نیروی انتظامی	۷	کارشناسی: ۴	۲۰-۳۰ سال: ۱
		کارشناسی ارشد: ۳	۳۱-۴۰ سال: ۵
		دکتری: ---	بیشتر از ۴۰ سال: ۱
فرمانداری و بخشداری	۵	کارشناسی: ---	۲۰-۳۰ سال: ---
		کارشناسی ارشد: ۵	۳۱-۴۰ سال: ۲
		دکتری: ---	بیشتر از ۴۰ سال: ۳
دهیاری و شوراها	۱۱	کارشناسی: ۷	۲۰-۳۰ سال: ۳
		کارشناسی ارشد: ۴	۳۱-۴۰ سال: ۵
		دکتری: ---	بیشتر از ۴۰ سال: ۳
متخصصان دانشگاهی و محققان بومی صاحب کارهای پژوهی مشابه (در گرایش‌های مختلف رشته‌های جغرافیا، جامعه‌شناسی، کشاورزی، محیط‌زیست و مدیریت)	۱۸	کارشناسی: ---	۲۰-۳۰ سال: ۱
		کارشناسی ارشد: ۵	۳۱-۴۰ سال: ۸
		دکتری: ۱۳	بیشتر از ۴۰ سال: ۹
سایر نهادی دولتی (بنیاد مسکن، اداره راه و شهرسازی، جهاد کشاورزی و محیط‌زیست)	۴	کارشناسی: ---	۲۰-۳۰ سال: ---
		کارشناسی ارشد: ۲	۳۱-۴۰ سال: ۳
		دکتری: ۲	بیشتر از ۴۰ سال: ۱
انجمن‌های مردم‌نهاد شهرستان	۵	کارشناسی: ---	۲۰-۳۰ سال: ۱
		کارشناسی ارشد: ۱	۳۱-۴۰ سال: ۲
		دکتری: ۴	بیشتر از ۴۰ سال: ۲
مجموع	۵۰	کارشناسی: ۱۱	۲۰-۳۰ سال: ۶
		کارشناسی ارشد: ۲۰	۳۱-۴۰ سال: ۲۵
		دکتری: ۱۹	بیشتر از ۴۰ سال: ۱۹

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

همچنین، ۴۴٫۲ درصد به‌عنوان بیشترین درصد پاسخگویان، دارای تحصیلات در سطح راهنمایی و ۱۰۰ درصد پاسخگویان نیز اصالتاً اهل روستایی بودند که پرسشنامه در آن توزیع شده‌است.

همان‌طور که در شکل ۳ نیز نشان داده شده‌است، در بخش کمی که بیشتر متوجه پاسخ‌های روستائیان منطقه است، بیشترین درصد پاسخگویان را مردان و بیشترین فراوانی سنی را طبقه سنی ۳۰-۴۰ سال تشکیل می‌دهند.

شکل ۳: مشخصه‌های توصیفی پاسخگویان روستایی (سن، جنسیت، میزان تحصیلات و اصالت اقامت در روستا)

تهیه و ترسیم: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

تمامی متغیرهای شناسایی شده با اتفاق نظر مردم محلی، مسئولان عرصه توسعه و امنیت و صاحب‌نظران منطقه در سطح اطمینان ۹۵ و ۹۹ درصد، مورد تأیید قرار گرفتند (جدول ۴). همان‌طور که ملاحظه می‌شود، عوامل مؤثر بر ناپایداری امنیتی در قالب ۲ بُعد مرکزی نارسایی‌های داخلی و نارسایی‌های خارجی، ۷ مؤلفه (مقوله) ضعف در عملکرد نیروی انتظامی، نارسایی در عملکرد رسانه‌ها، ضعف‌های اجتماعی-فرهنگی، نارسایی‌های اقتصادی، ضعف در قوانین و عملکرد نهادها، ضعف در عرصه‌های محیطی-

پس از انجام سه مرحله کدگذاری و شناسایی متغیرهای مؤثر بر ناپایداری امنیتی روستاهای منطقه در مرحله کمی و به‌منظور تعمیم یافته‌ها و پس از توزیع پرسشنامه‌ها، پاسخ‌های ارائه‌شده با توجه به اینکه در طیف لیکرت و مقیاس ترتیبی هستند، با آزمون خی‌دو مورد بررسی قرار گرفتند. با توجه به مقدار مطلوب آماره خی‌دو، محاسبه میانگین‌های بیشتر از مقدار ۳ و مقدار معناداری محاسبه‌شده در سطح ۰٫۰۱ و ۰٫۰۵ که به‌منظور سنجش اتفاق نظر پاسخگویان در نظر گرفته شدند، می‌توان بیان کرد که

در سطح معناداری ۰,۰۵ و ۰,۰۱ میانگین‌های محاسبه‌شده بیشتر از مطلوبیت عددی مورد آزمون بوده تا بتوان در سطح اطمینان ۹۵ و ۹۹ درصد به تأیید آن‌ها پرداخت. در این بین مؤلفه نارسایی‌های اقتصادی با میانگین محاسبه‌شده برابر با ۳,۶۶ و پس از آن نیز مؤلفه‌های ضعف‌های اجتماعی-فرهنگی با میانگین برابر با ۳,۴۴ و ضعف در عرصه‌های محیطی-کالبدی با میانگین برابر با ۳,۴۰ با بیشترین موافقت و میانگین‌های محاسبه شده، مهم‌ترین مؤلفه‌های ناپایدارکننده امنیت روستاهای شهرستان هستند (جدول ۵).

کالبدی و مشکلات در عرصه خارجی و ۴۶ متغیر (مفهوم) جای گرفته‌اند. با تلفیق و جمع‌بندی پاسخ‌ها که مقیاس پاسخ‌ها نیز به میانگین‌ها و درواقع مقیاس فاصله‌ای تغییر یافت و بررسی میزان نرمال و غیرنرمال بودن توزیع پاسخ‌ها در سطح معنی‌داری ۰,۰۵ در آزمون کلموگروواسمیرنوف که نشان از نرمال بودن توزیع پاسخ‌ها با توجه به محاسبه مقدار آماره کولموگروف-اسمیرنوف مجموع، برابر با ۰,۶۶۷ و مقدار معناداری ۰,۵۷۰، داشت، آزمون t تک‌نمونه‌ای مورد استفاده قرار گرفت. همان‌طور که نتایج این آزمون نشان می‌دهد، در تمامی مؤلفه‌های شناسایی‌شده

جدول ۴: سنجش دیدگاه پاسخگویان در ارتباط با متغیرها، مؤلفه‌ها و ابعاد مرکزی شناسایی‌شده تأثیرگذار بر ناپایداری امنیت شهرستان مریوان

مقوله‌های مرکزی (ابعاد)	مقوله‌ها (مؤلفه‌ها)	متغیرها (مفهوم)	میانگین	آماره خی دو	معناداری
نارسایی‌های داخلی	ضعف در عملکرد نیروی انتظامی	جدیت کم نیروهای انتظامی	3.09	145.82	0.000
		جامعه‌محور نبودن	3.02	196.25	0.000
		دید امنیتی صرف و انتظامی به منطقه	3.29	135.22	0.000
	نارسایی در عملکرد رسانه‌ها	ناتوانی رسانه‌های محلی در فرهنگ‌سازی صحیح امنیتی و توسعه‌ای	3.41	72.71	0.000
		گرایش به سمت رسانه‌های خارجی مغایر با فرهنگ و رسوم محلی	3.50	170.2	0.000
		کمبود رسانه‌های محلی	3.16	99.11	0.000
		گرایش کم مردم به رسانه‌های محلی	3.36	120.5	0.000
	ضعف‌های اجتماعی-فرهنگی	عدم دلبستگی به محیط روستاها	3.65	219.9	0.000
		فرهنگ ضعف و تقدیرگرایی	3.30	327.8	0.000
		گرایش به قاچاق کالا	3.23	231.9	0.000
		سطح پایین تحصیلات	3.41	283.4	0.000
		شکاف درآمدی بین نواحی روستایی	3.59	236.8	0.000
		آسیب‌پذیری زیاد و تاب‌آوری اندک معیشت روستائیان	3.76	425.0	0.000
		تراکم شدید جمعیت در بخش مرکزی	3.07	264.7	0.000
		رواج فرهنگ قانون‌گریزی	3.70	480.6	0.000
		مطلوب نبودن سطح امنیت و ایمنی غذایی	3.40	306.6	0.000
		مهاجرت زیاد به شهر و تخلیه روستاها	3.72	474.7	0.000
		قراردادن زنان در انزوای اجتماعی	3.25	271.8	0.000
		ناکافی بودن نهادهای مردمی و غیردولتی	3.18	235.1	0.000

	نارسایی‌های اقتصادی	همبستگی و مشارکت کم مردم	3.50	243.9	0.000
		فقر	3.88	460.9	0.000
		عدم حضور زنان روستایی در اقتصاد روستاها	3.60	248.4	0.000
		عدم تنوع اقتصادی در روستاها	3.70	350.7	0.000
		سطح پایین مهارت‌های عملی منابع انسانی	3.51	410.1	0.000
		بیکاری	4.03	580.4	0.000
		عدم سرمایه‌گذاری مطلوب بخش خصوصی با توجه به پتانسیل‌ها	3.29	275.5	0.000
		کشاورزی سنتی	3.55	279.1	0.000
		تعطیلی مکرر بازارچه‌های مرزی	3.73	391.1	0.000
	ضعف در قوانین و عملکرد نهادها	عدم نظارت قاطعانه بر اجرای برنامه‌ها و قوانین	3.20	102.6	0.000
		فقدان برنامه‌های جامع در راستای توسعه روستایی	3.47	141.2	0.000
		عدم عملکرد رضایت‌بخش دهیاران و شوراهای	3.05	95.62	0.000
		تداخل و موازی‌کاری نهادهای توسعه روستایی و امنیتی	3.12	18.05	0.005
		بی‌اطلاع و ناآگاهی مسئولان از چگونگی تأمین امنیت پایدار	3.37	152.4	0.000
		فقدان مدیریت بحران کارآمد	3.41	253.7	0.000
	ضعف در عرصه‌های محیطی-کالبدی	ضعف در پدافند غیرعامل	3.08	235.8	0.000
		تعدد و پراکندگی روستاهای کم‌جمعیت به‌ویژه در حاشیه مرز	3.32	214.9	0.000
		در معرض مخاطرات طبیعی بودن روستاها	3.45	179.2	0.000
آتش‌سوزی جنگل‌ها و تخریب محیط‌زیست		3.50	112.2	0.000	
وجود مسکن فرسوده و ناپایدار		3.40	148.9	0.000	
فروش زمین‌های کشاورزی نزدیک شهر توسط روستائیان به شهرنشینان		3.13	179.5	0.000	
تقطیع اراضی		3.53	127.9	0.000	
سطح نازل بهداشت محیطی		3.17	119.8	0.000	
توزیع ناعادلانه خدمات و امکانات در مناطق مختلف		3.45	108.1	0.000	
ناکافی بودن امکانات و خدمات		3.69	372.1	0.000	
مشکلات در عرصه خارجی	ناامنی در عراق و افول رشد اقتصادی در اقلیم کردستان عراق	3.14	203.1	0.000	
	ورود ترکیه و کشورهای خارجی دیگر به بازارهای مصرف اقلیم کردستان عراق	3.56	248.9	0.000	

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۷

جدول ۵: جمع‌بندی دیدگاه پاسخگویان در ارتباط با مؤلفه‌های مؤثر بر ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان مریوان

مطلوبیت عددی مورد آزمون=۳								
نتیجه	فاصله اطمینان ۹۵ درصد		میانگین	آماره T	معناداری	درجه آزادی	تفاوت از حد مطلوب	مؤلفه‌های ناپایداری امنیتی
	پایین‌تر	بالا‌تر						
تأیید	۰,۲۶۶	۰,۰۰۴	۳,۱۳	۲,۰۳	۰,۰۴۳	۳۴۹	۰,۱۳۵	ضعف در عملکرد نیروی انتظامی
تأیید	۰,۴۹۹	۰,۲۲۴	۳,۳۶	۵,۱۸	۰,۰۰۰	۳۴۹	۰,۳۶۲	نارسایی در عملکرد رسانه‌ها
تأیید	۰,۶۱۱	۰,۲۸۱	۳,۴۴	۵,۳۳	۰,۰۰۰	۳۴۹	۰,۴۴۶	ضعف‌های اجتماعی-فرهنگی
تأیید	۰,۸۳۲	۰,۴۹۵	۳,۶۶	۷,۷۶	۰,۰۰۰	۳۴۹	۰,۶۶۴	نارسایی‌های اقتصادی
تأیید	۰,۳۸۸	۰,۱۰۳	۳,۲۴	۳,۳۹	۰,۰۰۲	۳۴۹	۰,۲۴۱	ضعف در قوانین و عملکرد نهادها
تأیید	۰,۵۳۰	۰,۲۸۷	۳,۴۰	۶,۶۱	۰,۰۰۰	۳۴۹	۰,۴۰۹	ضعف در عرصه‌های محیطی-کالبدی
تأیید	۰,۵۰۰	۰,۲۵۴	۳,۳۷	۶,۰۱	۰,۰۰۰	۳۴۹	۰,۳۷۷	نارسایی‌های داخلی
تأیید	۰,۵۰۵	۰,۱۹۶	۳,۳۵	۴,۴۷	۰,۰۰۰	۳۴۹	۰,۳۵۱	مشکلات در عرصه خارجی
	۰,۴۹۹	۰,۲۴۷	۳,۳۷	۵,۸۳	۰,۰۰۰	۳۴۹	۰,۳۷۳	مجموع ناپایداری امنیتی

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۷

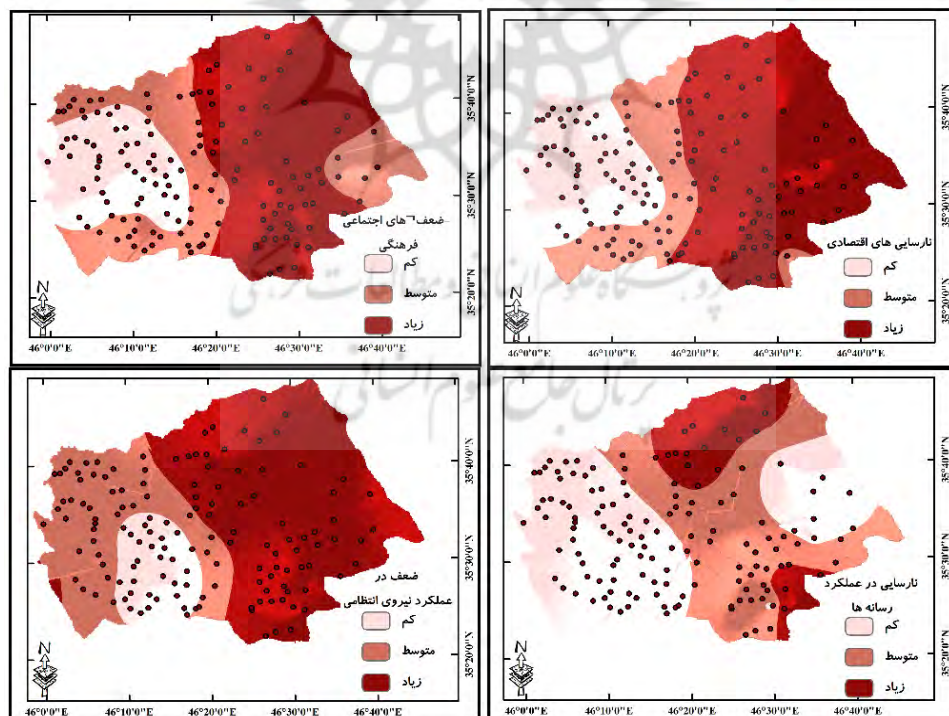
وضعیت تمرکز برنامه‌ها و سرمایه‌ها در ناحیه روستاهای غربی به دلیل سودآوری تجارت مرزی برای دولت و مرکز شهرستان به واسطه تمرکز جمعیت و منابع قدرت و نادیده گرفتن روستاهای دورتر از مرکز و مرز که عموماً کم جمعیت نیز هستند، دانست که قدم‌مسلم در صورت ادامه این وضعیت بر طبق نظریه دوگانگی، بایستی شاهد دو منطقه متفاوت به لحاظ پایداری امنیتی در منطقه و پیامدهای منفی حاصل از آن باشیم.

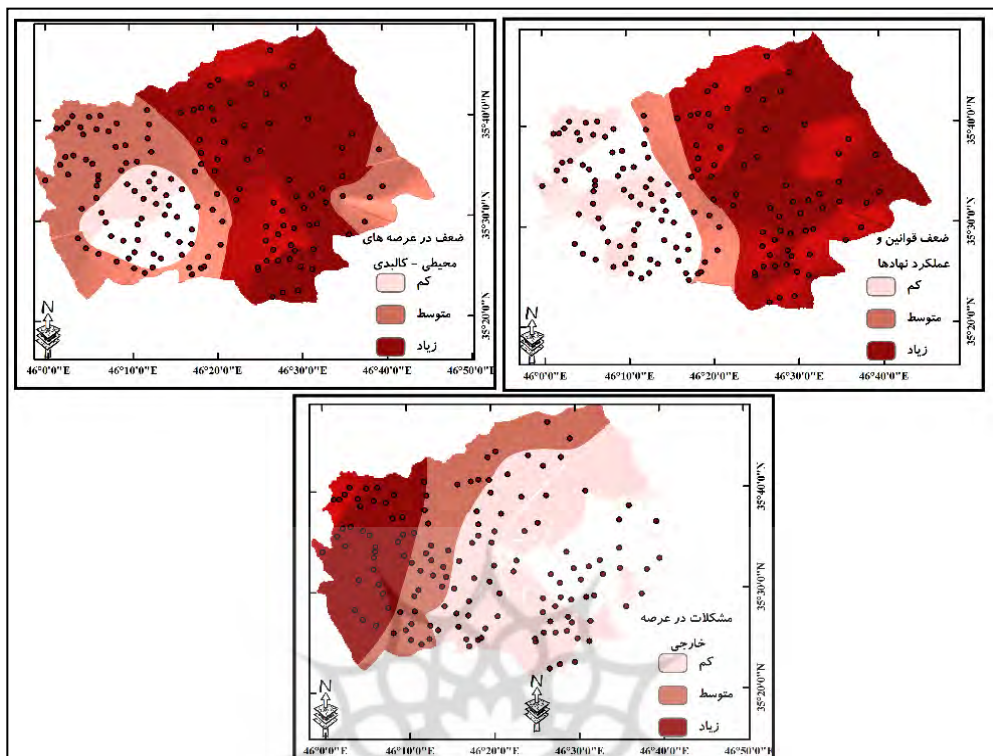
در دو مؤلفه نارسایی‌های عملکرد نیروهای انتظامی و ضعف در عرصه‌های محیطی- کالبدی نیز، وضعیت به گونه‌ای تقریباً مشابه رقم خورده است و روستاهای نزدیک به مرکز شهرستان که عموماً روستاهای پرجمعیتی در بخش مرکزی هستند، در طبقه ناپایداری کم و روستاهای حاشیه مرزی و سپس روستاهای ناحیه شرقی شهرستان که از مرکز شهرستان فاصله می‌گیرند، به ترتیب در طبقه‌های ناپایداری متوسط و زیاد جای گرفته‌اند. در مؤلفه مشکلات اثرگذار خارجی نیز، همان‌طور که ملاحظه می‌شود، نواحی روستایی نزدیک مرز با کشور عراق، دارای بیشترین تأثیرپذیری و ناپایداری بوده و به سمت روستاهای دورتر از مرز با

در ادامه به منظور سنجش تفاوت فضایی و پهنه‌بندی روستاهای شهرستان براساس مؤلفه‌های ناپایداری امنیتی برحسب میانگین‌های محاسبه شده در روستاهای نمونه، از ابزار میانبایی کریجینگ، بهره گرفته شد که نتایج آن در شکل ۴ آورده شده است. در ابتدا مبنای طبقه‌بندی وضعیت ناپایداری امنیتی به سه دسته کم، متوسط و زیاد، مقدار میانگین محاسبه شده در هر مؤلفه بوده است؛ به گونه‌ای که بر مبنای نظرخواهی از کارشناسان، میانگین‌های کمتر از مقدار ۲ به معنای ناپایداری کم، ۲/۱ تا ۳ ناپایداری متوسط و بیشتر از مقدار ۳/۱ در طبقه ناپایداری زیاد، دسته‌بندی شدند. همان‌طور که خروجی‌ها نشان می‌دهند، در مؤلفه‌های ضعف‌های اجتماعی-فرهنگی، نارسایی‌های اقتصادی و ضعف در قوانین و عملکرد نهادها، نتایج پهنه‌بندی در شرایط تقریباً یکسانی قرار دارند، به گونه‌ای که از روستاهای ناحیه مرزی (غرب شهرستان) به سمت روستاهای ناحیه دورتر از مرکز شهرستان (شهر مریوان) و ناحیه شرقی شهرستان، ناپایداری امنیتی بیشتر می‌شود. این امر را می‌توان بازتابی از نبود دیدگاه آمایشی در مدیریت این منطقه مرزی و نابرابری فضایی موجود بر منطقه به واسطه تفاوت

ناپایداری متوسط و ۵۸ روستا (۴۱/۱ درصد) نیز در وضعیت ناپایداری زیاد قرار گرفته‌اند؛ بنابراین بیشترین تعداد روستاهای منطقه در وضعیت ناپایداری امنیتی زیاد قرار دارند تا بتوان پی برد که مدیریت این منطقه مرزی مبتنی بر دیدگاه عدالت فضایی نبوده و بیشتر امنیتی و نظامی است؛ چراکه مناطق حساس امنیتی، مانند مناطق مرزی و مرکزی، با سرمایه‌گذاری و توجه بیشتر به سطح مطلوب‌تری از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی-کالبدی دست‌یافته‌اند و دارای میزان ناپایداری امنیتی کمتری نسبت به مراکز روستایی کم‌جمعیت شرق استان هستند. تداوم این وضعیت، قدرمسلّم موجب برهم‌خوردن تعادل فضایی-مکانی در منطقه و جذب روستائیان به مراکز مرکزی و غربی شهرستان می‌شود.

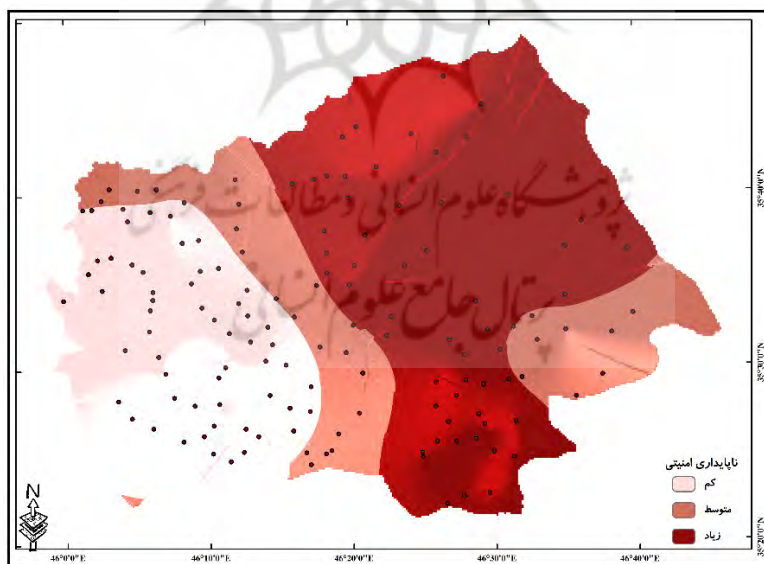
عراق میزان اثرگذاری این مؤلفه در ناپایداری امنیتی کاسته می‌شود که قدرمسلّم این امر به دلیل وابستگی اقتصادی به تجارت مرز در روستاهای مرزی است. در مجموع و در نقشه نهایی پهنه‌بندی (شکل ۵) نیز همان‌طور که ملاحظه می‌شود، روستاهای حاشیه خط مرزی در طبقه ناپایداری کم، روستاهای واقع در اطراف مرکز شهرستان و بخش مرکزی عموماً در طبقه متوسط و روستاهای دورتر از مرز و مرکز شهرستان واقع در شرق آن، دارای بیشترین میزان ناپایداری امنیتی هستند. در این میان و در شرق شهرستان، چند روستا که عموماً روستاهایی هستند که دارای جمعیت، خدمات و امکانات بیشتری هستند، در طبقه ناپایداری متوسط جای گرفته‌اند. از میان ۱۴۲ روستای شهرستان نیز، ۵۲ روستا (۳۶/۸ درصد) در وضعیت ناپایداری کم، ۳۱ روستا (۲۱/۹ درصد) در وضعیت

شکل ۴: درون بایی منطقه مورد مطالعه به لحاظ وضعیت مؤلفه‌های ناپایداری امنیتی

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۷

شکل ۵: پهنه بندی ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان مریوان

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۷

میانگین) نزدیک‌ترین همسایگی^۱ و لکه‌های داغ مورد بررسی قرار گرفت. همان‌طور که خروجی‌های نهایی در شکل ۶ نشان می‌دهند، در ابتدا میزان

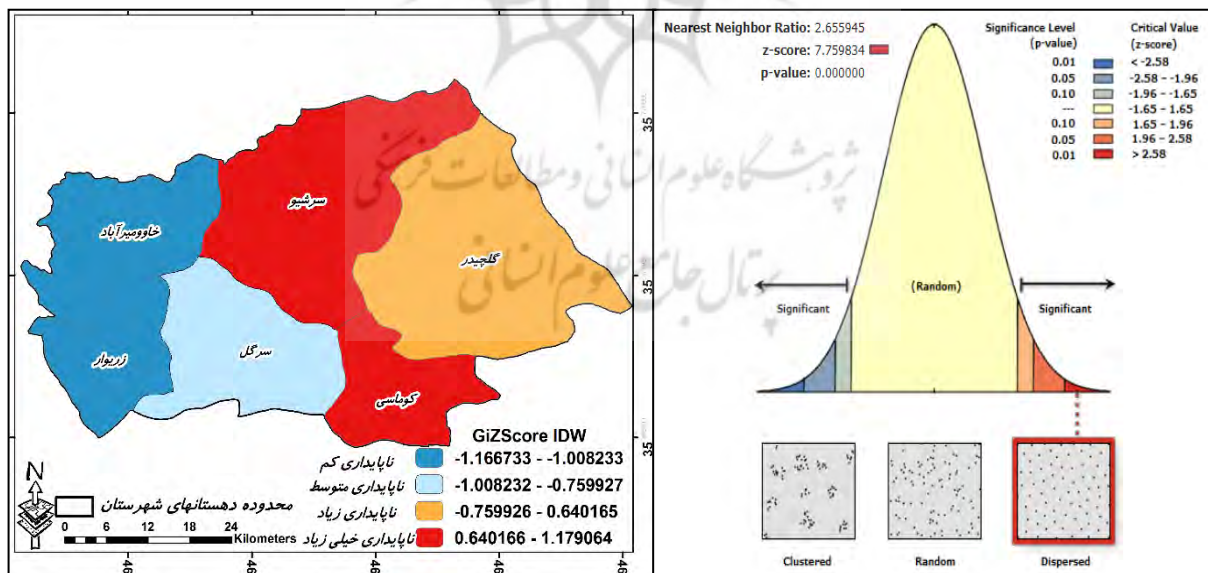
با توجه به میزان ناپایداری نهایی روستاها به‌منظور نتیجه‌گیری دقیق‌تر، میزان ناپایداری در قالب دهستان‌ها به‌وسیله شاخص‌های آمار فضایی، میزان

1-Nearest neighbor ratio

ناپایداری امنیتی در سطح دهستان‌های شهرستان و در واقع نرمال نبودن و خوشه‌ای نبودن الگوی توزیع، به معنای کنارهم‌فراگرفتن مناطق بسیار ناپایدار امنیتی در کنار مناطق پایدارتر است که قدرمسلّم این وضعیت، تهدید بزرگی در راستای تأمین امنیت پایدار منطقه محسوب می‌شود؛ چراکه بر پایه دیدگاه سیستمی به‌عنوان دیدگاهی پذیرفته شده در جغرافیای کاربردی امروز، بایستی انتظار داشت که عملکرد کل سیستم معیشتی منطقه به مخاطره افتاده و در واقع ناپایداری امنیتی مطابق با دیدگاه پخش‌گرایی به مناطق همجواری که نسبتاً ناپایداری کمتری دارند، گسترش خواهد یافت. با توجه به الگوی پراکندگی توزیع ناپایداری نیز که فاصله بین مرز پایداری و ناپایداری امنیتی را اندک کرده‌است، سرعت این پخش و گسترش ناپایداری و اختلال، بالا خواهد بود.

شاخص همسایگی (۲,۶۵) و نمره Z (۷,۷۵) آن نشان‌دهنده نابرابری و الگوی پراکنده توزیع ناپایداری امنیتی در سطح دهستان‌های شهرستان است. در مرحله بعد نیز، بهره‌گیری از ابزار لکه‌های داغ بر مبنای میانگین میزان ناپایداری امنیتی دهستان‌ها نشان می‌دهد که بیشترین میزان ناپایداری که به‌عنوان لکه‌های داغ مشخص هستند، متعلق به دهستان‌های سرشیو و کوماسی است. سطح ناپایداری زیاد: دهستان گلچیدر، ناپایداری متوسط: دهستان سرکل و ناپایداری کم نیز که به‌عنوان لکه‌های سرد مشخص شده‌اند به دهستان‌های خاو و میرآباد و زریوار تعلق دارد. در وهله اول، با نگاهی به نقشه لکه‌های داغ، مشخص است که دوقطبی ناپایداری امنیتی در سطح شهرستان ایجاد شده و دهستان‌های شرق استان در وضعیت کاملاً نابرابر به لحاظ پایداری امنیتی نسبت به دهستان‌های مرکز و غرب شهرستان قرار دارند. از سویی دیگر نیز پراکنده‌بودن الگوی توزیع

شکل ۶: نحوه توزیع دهستان‌های شهرستان برحسب ناپایداری امنیتی در شاخص میانگین نزدیک‌ترین همسایگی و لکه‌های داغ

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۷

نتیجه

در این پژوهش که با هدف شناسایی و پهنه‌بندی عوامل ناپایداری امنیتی در نواحی روستایی شهرستان مریوان انجام گرفت، دو پرسش اصلی مطرح شد که پاسخ‌های آن‌ها با توجه به یافته‌های حاصل به شرح زیر است.

به‌منظور پاسخگویی به پرسش اول پژوهش، مبتنی بر این مطلب که مهم‌ترین عوامل مؤثر بر ناپایداری امنیتی روستاهای مریوان شهرستان مریوان کدام عوامل هستند؟ یافته‌های حاصل از تکنیک تئوری بنیادی و سپس تأیید آن‌ها با آزمون‌های خی‌دو و t تک‌نمونه‌ای، هم‌راستا با نتایج پژوهش‌های مختاری‌هشی، وزین و قادری‌حجت (۱۳۹۶)، زنگی‌آبادی (۱۳۹۳) و رهنمایی و پورموسی (۱۳۸۵) که مبتنی بر تعدد عوامل ناپایدارکننده هستند، عوامل مؤثر بر ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان را در قالب دو بُعد مرکزی نارسایی‌های داخلی و نارسایی‌های خارجی، ۷ مؤلفه ضعف در عملکرد نیروی انتظامی، نارسایی در عملکرد رسانه‌ها، ضعف‌های اجتماعی- فرهنگی، نارسایی‌های اقتصادی، ضعف در قوانین و عملکرد نهادها، ضعف در عرصه‌های محیطی- کالبدی و مشکلات در عرصه خارجی و ۴۶ متغیر جای دادند. در ابتدا ترکیب عوامل داخلی و خارجی در این منطقه مریوان نشان می‌دهد که تحقق پایداری، نیازمند رویکرد سیستمی بوده و ترکیبی از عوامل داخل و خارج از سیستم هستند که فرصت‌ها و تهدیدهایی را پیش‌روی امنیت پایدار روستاهای شهرستان قرار می‌دهند. از سویی دیگر نیز، مشابه با نتایج پژوهش‌های قدیری معصوم، رضوانی و چراغی (۱۳۹۵) و ساربان (۱۳۹۵)، نارسایی‌های اقتصادی با میانگین محاسبه‌شده برابر با ۳,۶۶ با بیشترین موافقت مردم محلی در ارتباط با مهم‌ترین مانع در راستای تحقق امنیت پایدار روستاها همراه

شده‌است که این امر، یادآور خارج شدن تأمین امنیت مناطق مرزی از رویکرد صرف نظامی به رویکردی ترکیبی و بهبود سایر عوامل محیطی است که قدردانان از مهم‌ترین آن‌ها در این منطقه مریوان که انزوای جغرافیایی و دوری از مرکز، ضعف ساختارهای اقتصادی را به‌همراه آورده‌است، به‌گونه‌ای که در بسیاری از روستاها تلاش برای بقا است، ضعف وضعیت شاخص‌های اقتصادی و به‌ویژه اشتغال و درآمد روستائیان در روستاهایی است که بدون تنوع اقتصادی و با کشاورزی سنتی امرارمعاش می‌کنند و همین امر سبب افزایش فقر و به‌دنبال آن سایر آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی (مهاجرت گسترده، افزایش نزاع، جرم، قانون‌گریزی و...) شده‌است. در مؤلفه ضعف در عملکرد نیروی انتظامی، متغیر دید امنیتی صرف و انتظامی به مدیریت منطقه با میانگین محاسبه‌شده برابر با ۳,۲۹، در مؤلفه نارسایی در عملکرد رسانه‌ها گرایش بالا به سمت رسانه‌های خارجی مغایر با فرهنگ و آداب و رسوم محلی با میانگین ۳,۵۰، در مؤلفه ضعف‌های اجتماعی- فرهنگی، مهاجرت زیاد به شهر و تخلیه روستاها با میانگین ۳,۷۲، در مؤلفه نارسایی‌های اقتصادی، فقر و تعطیلی مکرر بازارچه‌ها با میانگین‌های ۳,۸۸ و ۳,۷۳، در مؤلفه ضعف در قوانین و عملکرد نهادها، فقدان برنامه‌ای جامع در راستای توسعه روستایی با میانگین ۳,۴۷، در مؤلفه ضعف در عرصه‌های محیطی- کالبدی، ناکافی بودن امکانات و خدمات با میانگین ۳,۶۹ و در عرصه مشکلات خارجی، ورود کشور ترکیه و کشورهای خارجی به بازارهای مصرف اقلیم کردستان عراق با میانگین ۳,۵۶، مهم‌ترین متغیرها در ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان از دیدگاه پاسخگویان بودند.

روستائیان باید انتظار داشت که روستائیان بیشتر و بیشتر مصرف‌گرا، وابسته و متمایل به شهر و محیط روستایی نیز به محیطی بیگانه با مفهوم روستا، دربرگیرنده تضاد و شکاف‌های بین نسلی و انواع بزه‌کاری‌های اجتماعی دیگر، مبدل شود. در واقع هم‌راستا با نتایج عباس‌زاده و کرمی (۱۳۹۰)، هدف این رسانه‌ها تضعیف سرمایه‌های اجتماعی مردم محلی و ایجاد ناپایداری‌های امنیتی وابسته به آن در این منطقه مرزی است.

پاسخگویی به پرسش دوم پژوهش، مبتنی بر این مطلب که وضعیت توزیع فضایی و پهنه‌بندی ناپایداری امنیتی در میان نواحی روستایی شهرستان چگونه است؟ نشان داد که در تمامی مؤلفه‌ها و در مجموع از لحاظ فضایی می‌توان ناپایداری امنیتی روستاهای منطقه را در سه طبقه با ناپایداری کم، متوسط و زیاد دسته‌بندی کرد. مشابه بودن وضعیت توزیع فضایی در سه مؤلفه ضعف در قوانین و عملکرد نهادهای دولتی، نارسایی‌های اقتصادی و ضعف‌های فرهنگی و اجتماعی، به‌گونه‌ای که نواحی روستایی نزدیک به مرز دارای کمترین، نواحی روستایی بخش مرکزی در سطح متوسط و نواحی روستایی دورافتاده‌تر بخش شرقی شهرستان، دارای بیشترین ناپایداری امنیتی بودند، به این دلیل است که نواحی روستایی مرزی از حمایت دولت برخوردار بوده‌اند؛ به‌گونه‌ای که بازارچه‌های مرزی، درجهت فعالیت‌های تجاری آن‌ها، امکان جمع‌آوری روزانه شیر و امکانات لازم به‌منظور گسترش گردشگری روستایی مهیا شده و برخلاف روستاها در سایر بخش‌های شهرستان، به‌ویژه بخش شرقی، اقتصاد آن‌ها تنها متکی بر کشاورزی سنتی نیست. از سویی دیگر با توجه به نقش مطلوبیت اقتصاد روستاهای مرزی در بهبود سایر شاخص‌ها به‌ویژه شاخص‌های اجتماعی، قدرمسلم بایستی انتظار داشت که در این

این یافته‌ها دربردارنده نکات مهمی در ارتباط با امنیت پایدار منطقه مورد مطالعه است؛ اول اینکه دید امنیتی صرف و انتظامی در میان نیروهای امنیتی درجهت مدیریت منطقه می‌تواند به‌عنوان مانعی در راستای اجرا و عملکرد مطلوب برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی عمل کرده و بدین ترتیب به‌وجودآورنده آسیب‌های زیاد اقتصادی و اجتماعی باشد. از سویی دیگر، تعطیلی بازارچه‌های مرزی در این منطقه روستایی که تنوع منابع درآمدی ندارد، می‌تواند عامل مهم افزایش‌دهنده فقر اقتصادی و اجتماعی در میان روستائیان باشد. همچنین با توجه به ارتباط متقابل توسعه و امنیت پایدار، فقدان طرح و برنامه مشخص توسعه‌ای برای روستاها به‌معنای ادامه ایجاد زمینه‌های ناپایداری امنیتی است. در عرصه خارجی نیز، بازار مصرف کشور عراق و به‌ویژه اقلیم کردستان، از دیرباز مناسبات تجاری و سوددهی مطلوبی برای مرزنشینان منطقه داشته‌است که قدرمسلم از دست‌دادن این بازار و کاهش میزان تجارت، تأثیر بسزایی در کاهش مطلوبیت پایداری امنیت منطقه خواهد داشت. همچنین، ناکافی بودن خدمات، امکانات و زیرساخت‌ها در این منطقه مرزی را می‌توان با توجه به فقدان دید آمایشی در نظام برنامه‌ریزی کشور و تمرکزگرایی آن تبیین کرد که در سطوح ملی، مناطق مرزی و در سطح منطقه‌ای و محلی، مناطق حاشیه‌ای و دورتر از مرکز در انزوا قرار می‌گیرند. گرایش زیاد روستائیان نیز به رسانه‌های خارجی که در تضاد با فرهنگ و اعتقادات بومی و کهن منطقه عمل می‌کنند، در نتیجه فقدان دیدگاه جامع به بحث توسعه و تأمین امنیت این منطقه مرزی ایجاد شده‌است؛ چراکه قدرمسلم دید صرفاً نظامی یا اقتصادی با توجه به چندبعدی بودن بحث امنیت پایدار، نمی‌تواند محقق‌کننده آن باشد. با توجه به قدرت رسانه‌ها در تغییر فرهنگ بومی

درصد، در پهنه ناپایداری امنیتی زیاد که عموماً دربرگیرنده روستاهای کوچک و متفرق شرق شهرستان هستند، جای گرفته‌اند و روستاهای مرکز شهرستان نیز در حالتی بینابین و متوسط به لحاظ ناپایداری امنیتی قرار دارند. این درحالی است که روستاهای حاشیه مرز دارای کمترین میزان ناپایداری امنیتی هستند. این وضعیت در تطابق با وضعیت پهنه‌بندی در مؤلفه‌های نارسایی‌های اقتصادی، ضعف‌های اجتماعی و فرهنگی و ضعف در قوانین و عملکرد نهادها است تا بدین ترتیب عنوان کرد که این سه مؤلفه بیشترین تأثیر و نقش را در توزیع فضایی و تفاوت سطح ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان می‌یوان دارند.

همچنین به لحاظ فضایی نیز، توزیع میزان ناپایداری در میان دهستان‌های شهرستان به صورت پراکنده حاصل آمد تا بتوان گفت که ناپایداری امنیتی در سطح منطقه بدون الگو و نظم مشخصی پراکنده شده‌است و این امر موجب ایجاد دوگانگی و نابرابری‌های فضایی بیشتر در میان دهستان‌ها و تسری ناپایداری امنیتی به دهستان‌هایی که به نسبت دارای ناپایداری امنیتی کمتری هستند، می‌شود. بررسی لکه‌های داغ، شدت این امر، در وهله اول برای دهستان گلچیدر که در کنار دو دهستان سرشیو و کوماسی با ناپایداری امنیتی خیلی زیاد قرار گرفته‌است و سپس دهستان سرگل که در وضعیت متوسط و شکننده‌ای به لحاظ ناپایداری امنیتی قرار دارد، بیشتر خواهد بود.

درنهایت با توجه به نتایج حاصل، راهکارهای زیر می‌توانند در کاهش سطح ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان مؤثر واقع شوند. سعی شده راهکارهایی ارائه شود که دارای شمول و عمومیت بوده و بتوان با اجرا و اصلاح آن‌ها سایر معضلات و چالش‌های ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان را مرتفع کرد:

مناطق، ضعف‌ها و نارسایی اجتماعی-فرهنگی نیز کاهش یافته و مردم محلی، عملکرد نهادهای دولتی را رضایت‌بخش‌تر ارزیابی کنند. در دو مؤلفه نارسایی‌های عملکرد نیروهای انتظامی و ضعف در عرصه‌های محیطی- کالبدی نیز وضعیت پهنه‌بندی ناپایداری امنیتی نشان می‌دهد که روستاهای واقع در بخش مرکزی و نزدیک به مرکز شهرستان و عموماً با جمعیت زیاد، دارای ناپایداری امنیتی کمتری نسبت به روستاهای نزدیک مرز و شرق شهرستان با جمعیت کمتر هستند. این امر بازتابی از تخصیص خدمات و امکانات با توجه به عامل جمعیت و نیز بازتابی از نحوه برنامه‌ریزی مرکز پیرامون است که در نظام برنامه‌ریزی کشور با شدت و ضعف در دوره‌های مختلف برنامه‌ریزی ادامه یافته‌است. بیشترین و کامل‌ترین طرح‌های هادی شهرستان نیز که عامل مهمی در ساماندهی محیطی- کالبدی هستند، در روستاهای بخش مرکزی به اجرا درآمده‌اند. این درحالی است که پهنه‌بندی روستاهای شهرستان براساس معضلات خارجی مؤثر بر امنیت پایدار آن‌ها، بیشتر متوجه روستاهای مرزی است؛ به‌گونه‌ای که این روستاها در ناپایداری زیاد و روستاهای مرکزی و سپس شرق شهرستان در طبقات متوسط و کم به لحاظ متأثر شدن وضعیت امنیت آن‌ها از این معضل قرار گرفته‌اند و این امر نیز بازتابی است از وابسته بودن روستاهای مرزی به تجارت با اقلیم کردستان عراق در قالب بازارچه‌ها که نقش بسیار مهمی در پایداری معیشت روستائیان و ارتباط مستقیمی با احساس امنیت آن‌ها دارد و قدم‌مسلم هرگونه نارسایی و ضعفی در این وضعیت تجاری، می‌تواند زمینه‌ساز افزایش آسیب‌پذیری و احساس ناامنی آن‌ها شود. در مجموع نیز پهنه‌بندی نهایی ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان، نشان می‌دهد که بیشترین درصد روستاهای شهرستان برابر با ۴۱

ضعف در عملکرد نیروی انتظامی

با توجه به اینکه مهم‌ترین نارسایی در این شاخص، دید انسدادی به مدیریت مرزهای منطقه بود، در این ارتباط نیاز است که مدیران عرصه تأمین امنیت و توسعه شهرستان که نهادهای مرزبانی و فرمانداری شهرستان هستند، دید مدیریتی خود را از امنیتی بودن منطقه و انسداد فیزیکی مرزهای آن به دید مدیریتی فرصت‌محورانه مبتنی بر بهره‌گیری همزمان از پتانسیل‌های تجاری مرز و موقعیت ارتباطی استراتژیک منطقه که می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد مشاغل متعدد در عرصه خدماتی و تولیدی باشد، در کنار تأمین امنیت فیزیکی، تغییر دهند. البته در این ارتباط نیاز است که از شیوه‌های نوین کنترل و تأمین امنیت فیزیکی مرز که بیشتر بر روش‌های جدید مبتنی بر فناوری‌های نوین (حسگرها و دوربین‌های حساس و...) است، بهره گرفته شود تا شیوه‌های انسداد سنتی که القاکننده حس ناامنی برای مردم محلی و سرمایه‌گذاران است. به‌منظور حرکت در مسیر جامعه‌محور بودن نیز نیاز است که پیشگیری از انجام جرائم با آموزش به مردم محلی با تأکید بر بهره‌گیری از ریش‌سفیدان و معتمدان روستایی و نیز رسانه‌های محلی، انجام گیرد.

نارسایی در عملکرد رسانه‌ها

در این شاخص، در ابتدا ارتقای کمیت و کیفیت برنامه‌های پخش‌شده از رسانه محلی و نیز تطبیق این برنامه‌ها با فرهنگ بومی و نیازهای جدید نسل جوان روستایی، پیشنهاد می‌شود. رصد برنامه‌های پخش‌شده از رسانه‌های بیگانه و تأمین و پخش برنامه‌هایی با محتوایی خنثی‌کننده که روشنگر جهت‌دهی و تأثیرات نامطلوب این برنامه‌ها بر روی وضعیت اجتماعی و فرهنگ مردم محلی باشد، می‌تواند در زمینه ایفای نقش مطلوب رسانه در زمینه

تأمین امنیت منطقه مؤثر واقع شود. همچنین فعالیت در عرصه مجازی و رصد آن نیز با توجه به گسترش و تسلط غیرقابل‌انکار آن بر روستاهای منطقه، به‌ویژه نسل جوان بایستی از سوی رسانه‌های محلی و استانی به‌منظور فرهنگ‌سازی و جلب نظر مردم محلی، مورد توجه قرار گیرد.

ضعف‌های اجتماعی - فرهنگی

در این شاخص، متغیر مهاجرت و تخلیه روستاها دارای بیشترین موافقت قرار گرفت که در راستای بهبود این وضعیت، بایستی محیط روستایی از محیطی منزوی به محیطی فعال و پویا در برابر جاذبه‌های شهری بدل شود که لازمه آن رفع نارسایی‌های شناخته‌شده در همه شاخص‌های شناسایی‌شده در این پژوهش بوده و در این میان تأکید بر رفع نارسایی‌های اقتصادی و قوانین و عملکرد نهادها (عملکرد مدیریتی - نهادی) به‌عنوان مهم‌ترین شاخص‌های ناپایدارکننده محیط روستایی منطقه است. یکی از نارسایی‌های این شاخص، تسلط فرهنگ تقدیرگرایی است که ضربه‌ای بزرگ بر پیکره پایداری امنیت منطقه وارد خواهد ساخت؛ چراکه فرهنگ تقدیرگرایی، موجب عدم تمایل روستائیان به خوداشتغالی و پویایی در جهت تغییر وضع نامطلوب موجود که تسلط فرهنگ فقر و در نتیجه آن بزه‌کاری را در پی دارد، خواهد شد. از سویی دیگر نیز، روستائیان تنها دولت را متولی خود می‌دانند، در نتیجه وابستگی و خواسته‌ها از نهادهای دولتی افزایش می‌یابد که عدم تأمین آن‌ها نارضایتی و ناامنی را در پی خواهد داشت. در این راستا تقویت فرهنگ خوداشتغالی و کارآفرینی، تقویت انجمن‌های مردم‌نهاد در منطقه، تبدیل نقش دولت به تسهیل‌گر نه متولی صرف در تأمین توسعه منطقه با حرکت مدیریت توسعه منطقه به سمت رویکرد مشارکتی و

بهره‌گیری از مردم محلی از تهیه تا اجرای برنامه‌های توسعه محلی، پیشنهاد می‌شود.

نارسایی‌های اقتصادی

با توجه به اینکه نارسایی‌های وضعیت اقتصادی یکی از مهم‌ترین عوامل ایجادکننده تفاوت فضایی در ناپایداری امنیتی روستاهای شهرستان بود، لازم است تا به اصل تنوع‌بخشی به اقتصاد روستاها، به‌ویژه روستاهای بخش شرقی شهرستان که به دلیل دوری از مرکز، تعدد و تفرق جمعیت به نوعی در انزوای جغرافیایی، اقتصادی و اجتماعی قرار داده شده‌اند، توجه شود. در این بخش، توسعه گردشگری روستایی و دامداری در کنار بهره‌گیری از گیاهان دارویی متعدد و طبیعت بکر منطقه در زمینه گردشگری سلامت به‌ویژه اینکه استان کردستان مورد استقبال بسیار گردشگران سلامت از اقلیم کردستان عراق است، پیشنهاد می‌شود؛ هرچند در وهله اول بایستی زیرساخت‌های ارتباطی و رفاهی موردنیاز، تدارک دیده‌شوند. در بخش غربی شهرستان نیز با توجه به موقعیت تجاری مطلوب این منطقه و اینکه تجارت از دیرباز نقش مهمی در پایداری معیشت روستائیان داشته‌است، توسعه تجارت مرزی، راهکاری کاملاً اثربخش در راستای تأمین امنیت پایدار مرزنشینان منطقه است. در این راستا بایستی با عقد قراردادهای تجاری با اقلیم کردستان عراق، حرکت از رویکرد صرف وارداتی بازارچه‌ها به سمت صادرات محصولات تولیدی روستائیان، ارتقای کیفیت محصولات صادراتی، بازاریابی، تبلیغات و حمایت از سرمایه‌گذاران بخش خصوصی سعی کرد که منافع بیشتری از بازار مصرف اقلیم کردستان عراق را نصیب مرزنشینان منطقه کرد. همچنین بایستی از تعطیلی‌های مکرر و مقطعی بازارچه‌ها با تدوین قوانین حمایتی مناسب و

پیمان‌نامه‌های تجاری با اقلیم کردستان عراق، خودداری کرد. حمایت (اختصاص وام کم‌بهره و بلندمدت بدون بروکراسی اداری، آموزش روستائیان، تأمین زیرساخت و امکانات موردنیاز) از کسب‌وکارهای خرد روستایی که در زمینه کشاورزی و گردشگری ایجاد شده‌اند، راهکاری کاملاً اثربخش به‌منظور توسعه فعالیت‌های خوداشتغالی در جهت تنوع‌بخشی به اقتصاد منطقه خواهد بود. از سویی دیگر، نیاز است تا زنان روستایی منطقه نیز به‌عنوان نیمی از منابع انسانی روستاها وارد عرصه کار و فعالیت روستایی شوند که در این راستا نیاز به ایجاد محیط مناسب اشتغال در وهله اول با رفع عقاید متعصبانه به‌وسیله بهره‌گیری از ریش‌سفیدان و آگاهان محلی روستاها و آموزش روستائیان به‌ویژه زنان به‌منظور ایجاد روحیه اشتغال و تحول در آن‌ها و سپس ایجاد زمینه‌های اشتغال در پتانسیل‌های منطقه، مانند گردشگری و کشاورزی است.

ضعف در قوانین و عملکرد نهادها

در این شاخص، مهم‌ترین نارسایی، فقدان برنامه جامع تأمین توسعه و امنیت بود. در این راستا پیشنهاد اصلی با توجه به اینکه نهادهای دولتی، متولیان اصلی تأمین‌کننده امنیت و توسعه پایدار نواحی روستایی بوده و مطلوبیت این دو مؤلفه ارتباط غیرقابل‌انکاری با یکدیگر دارند، تشکیل نهادی واحد مرکب از مسئولان توسعه روستایی و امنیتی شهرستان، در جهت جلوگیری از موازی‌کاری و هماهنگی عملیاتی، نگاه عدالت فضایی و آمایشی به توزیع منافع، امکانات و برنامه‌های توسعه‌ای به‌بخش‌های مختلف شهرستان، برگزاری کلاس‌های آموزشی افزایش آگاهی مسئولان توسعه‌ای امنیتی شهرستان در جهت آشنایی بیشتر آن‌ها با مفهوم امنیت پایدار و چگونگی تحقق آن،

منابع

- احمدی، محمد؛ علیرضا کلدی (۱۳۹۱). بررسی احساس امنیت اجتماعی در شهر سنندج و عوامل مؤثر بر آن، فصلنامه علمی- پژوهشی زن و جامعه، دوره ۳، شماره ۴، صفحات: ۱۹-۱.

http://jzvj.miau.ac.ir/article_1157.html

- آدمی، علی؛ مهدی مهدی‌حضریان؛ هادی عباس‌زاده؛ مهدی یزدان‌پناه (۱۳۹۰). الزامات گذر به امنیت ملی پایدار، دوفصلنامه علمی- پژوهشی دانش سیاسی، دوره ۷، شماره ۱۴، صفحات: ۲۷-۵.

<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/49013901401.pdf>

- آقایی، علی‌اکبر؛ تیمور تاش (۱۳۸۹). بررسی رابطه و فرایند آسیب اجتماعی و امنیت اجتماعی، مجله علمی تخصصی دانشنامه، شماره ۷۸، صفحات ۲۲-۳.

<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/6006313897801.pdf>

- باقری، حسین؛ سید علیرضا موسوی؛ مصطفی لطفی (۱۳۹۳). الگوی امنیت پایدار در جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات حفاظت و امنیت انتظامی، دوره ۹، شماره ۳۲، صفحات: ۵۰-۱۷.

http://spaps.jri.police.ir/article_13724.html

- بذرافشان، جواد؛ مجتبی روستا (۱۳۹۵). ارزیابی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی-شهرستان جهرم)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دوره ۶، شماره ۲۳، صفحات: ۱۵۲-۱۴۲.

<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/6010313952311.pdf>

- بذرافشان، جواد؛ مهرشاد طولابی‌نژاد (۱۳۹۵). تحلیل اثرات و کارکردهای سرمایه اجتماعی در امنیت پایدار روستاهای مناطق مرزی بخش مرکزی شهرستان سراوان، فصلنامه تحقیقات کاربردی، دوره ۱۶، شماره ۴۱، صفحات: ۷۶-۵۵.

<https://jgs.khu.ac.ir/article-1-2659-fa.pdf>

نظارت قاطع و جدی‌تر در عرصه اداری، برگزاری شرایط آزمایشی (مانور) به منظور ارزیابی وضعیت مدیریت بحران شهرستان و آشنایی مدیران مربوط با روش‌های جدید برخورد با بحران‌های محیطی و انسانی، می‌تواند زمینه‌های کاهش اثرگذاری نارسایی‌های این شاخص را فراهم آورد.

نارسایی‌های محیطی - کالبدی

در راستای رفع نارسایی‌های محیطی - کالبدی، اختصاص برنامه‌های توسعه‌ای، بودجه و امکانات به نواحی روستایی شهرستان برحسب توانمندی و درجه توسعه‌یافتگی آن‌ها بر طبق اصل عدالت فضایی که بر این اساس نواحی روستایی شرق شهرستان در اولویت هستند، اجرای طرح‌های هادی با تأکید بر تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام در روستاها، تهیه برنامه کاربری اراضی و نظارت بر حسن اجرای آن‌ها در اراضی روستایی نزدیک به شهر و برخورد با عاملان تخریب طبیعت با تقویت انجمن‌های مردم‌نهاد زیست‌محیطی منطقه، راهکارهای مطلوبی به منظور اجرا توسط نهادهای دولتی هستند.

مشکلات عرصه خارجی

در راستای برطرف کردن این نارسایی، تشکیل کارگروهی به منظور بررسی راه‌های نفوذ به بازار مصرف اقلیم کردستان عراق و رقابت با رقبای تجاری دیگر با توجه به توانمندی‌های عرصه تولید روستاهای شهرستان در زمینه کشاورزی و تجارت مرزی. انعقاد پیمان‌نامه‌های تجاری و امنیتی با ضمانت اجرایی مشخص و پایبندی به آن‌ها با اقلیم کردستان عراق، پیشنهاد می‌شود.

- بمانیان، محمدرضا؛ هادی محمدنژاد (۱۳۸۷). تحقیقی در سنجش عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت شهری (نمونه موردی: شهر کرمان)، فصلنامه مدیریت شهری. شماره ۱۹. صفحات: ۷۱-۵۹.
- <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/576151/%D8%AA%D8%AD%D9%82%DB%8C%D9%82%DB%8C->
- بهرامیان، شفیق (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر بر تقویت همگرایی در استان آذربایجان غربی، طرح تحقیقاتی استانداری استان آذربایجان غربی. (ostan-ag.gov.ir)
- حمزه پور، علی (۱۳۹۱). مؤلفه‌های نظریه امنیت پایدار در اسلام، فصلنامه آفاق امنیت. دوره ۵. شماره ۱۴. صفحات: ۱۰۲-۸۲.
- https://ps.ihu.ac.ir/article_200403_223a4047180e82f0ca0ecb5722a5b020.pdf
- رهنما، محمدرحیم؛ نگار حسینیان (۱۳۹۴). تأثیر مؤلفه‌های کالبدی بر احساس امنیت در فضاهای عمومی (محلّه آبکوه شهر مشهد)، نشریه خراسان بزرگ. دوره ۶. شماره ۱۸. صفحات: ۷۳-۶۱.
- <file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4031513941805.pdf>
- رهنمایی، محمدتقی؛ موسی پورموسوی (۱۳۸۵). بررسی ناپایداری‌های امنیتی کلان‌شهر تهران براساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری، پژوهش‌های جغرافیایی. دوره ۳۸. شماره ۵۷. صفحات: ۱۹۳-۱۷۷.
- <file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/51913855712.pdf>
- روشن، اصغر؛ حسن سعادت (۱۳۹۱). بررسی نقش و کارکرد کنترل مرز استان خراسان رضوی با افغانستان و تأثیر آن بر امنیت آن، فصلنامه ژئوپلیتیک. دوره ۸. شماره ۳. صفحات: ۱۸۱-۱۵۴.
- <file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/73613912706.pdf>
- زاهدی، شمس‌السادات؛ غلامعلی نجفی (۱۳۸۴). بسط مفهومی توسعه پایدار، فصلنامه مدرس علوم انسانی. دوره ۱۰. شماره ۴. صفحات ۷۶-۴۴.
- <file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/53413854903.pdf>
- زرقانی، سیده‌ادی (۱۳۹۲). تحلیل نقش عوامل طبیعی بر نفوذپذیری و امنیت مرزی با تأکید بر مرزهای شرقی ایران با افغانستان، دانش انتظامی خراسان رضوی. دوره ۵. شماره ۲۲. صفحات: ۹۰-۵۱.
- http://khorasan.jrl.police.ir/article_15115.html
- زنگی‌آبادی، علی؛ حسن بیک‌محمدی؛ فضل‌اله کریمی (۱۳۹۳). تحلیل ناپایداری‌های امنیتی در شهر شیراز براساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری، دوازدهمین کنگره انجمن جغرافیایی ایران با محوریت آمایش سرزمین. الگوی ایرانی-اسلامی پیشرفت.
- <https://civilica.com/doc/389394/>
- ساربان، وکیل (۱۳۹۵). تبیین رابطه پایداری اقتصادی با احساس امنیت اجتماعی ساکنان مناطق روستایی شهرستان اردبیل، فصلنامه انتظام اجتماعی. دوره ۸. شماره ۴. صفحات ۵۸-۳۳.
- http://sopra.jrl.police.ir/article_67850.html
- سجادیان، مهیار؛ ناهیدسجادیان؛ علیرضا شیخ‌الاسلامی؛ فاطمه حسینی (۱۳۹۱). تبیین الزامات امنیت پایدار در شهرهای مرزی براساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری، همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت. دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- <file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/258139101219.pdf>
- سرور، رحیم؛ سمیه محمدی؛ محمد ویسان (۱۳۹۳). بررسی شاخص‌های توسعه در مناطق مرزی در راستای تحقق امنیت پایدار (مطالعه موردی: شهرستان‌های مرزی استان آذربایجان غربی)، پژوهشنامه جغرافیای انتظامی. دوره دوم. شماره هفتم. صفحات: ۵۴-۲۵.
- <file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4025313930702.pdf>
- صغرروشن، علی؛ حسن سعادت (۱۳۹۱). بررسی نقش و کارکرد کنترل مرز استان خراسان رضوی با افغانستان و تأثیر آن بر امنیت استان، فصلنامه ژئوپلیتیک. دوره ۸. شماره ۳. صفحات: ۱۸۱-۱۵۴.
- <file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/73613912706-1.pdf>

- طیب‌نیا، سیدهادی؛ سوران منوچهری (۱۳۹۴). تحلیلی بر پایداری روستاهای بخش خاو و میرآباد شهرستان مریوان در برابر بحران‌های طبیعی و انسانی، فصلنامه جغرافیا و مخاطرات محیطی. دوره ۴. شماره ۱۶. صفحات: ۲۱-۳۷.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4013713941602.pdf>
- عباس‌زاده، هادی؛ کامران کرمی (۱۳۹۰). سرمایه اجتماعی و امنیت ملی پایدار، فصلنامه مطالعات راهبردی. دوره ۱۴. شماره ۵۱. صفحات ۵۸-۳۱.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4000913905102-1.pdf>
- علایی، حسین (۱۳۹۱). امنیت پایدار در سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه راهبرد دفاعی. سال ۱۰. شماره ۳۹. صفحات ۳۴-۱.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4002813913901.pdf>
- علیپور، سیدخلیل؛ ابوذر پایدار؛ خدیجه صادقی؛ (۱۳۹۵). ارائه مدل آمایشی راهکارهای بهبود معیشت روستائیان باتأکید بر امنیت پایدار (محدوده اجرای CSP جازموریان در جنوب کرمان)، فصلنامه جغرافیا و توسعه. دوره ۱۴. شماره ۴۴. صفحات ۶۴-۴۵.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/66913954403.pdf>
- عندلیب، علیرضا (۱۳۸۰). نظریه پایه و اصول آمایش مناطق مرزی جمهوری اسلامی ایران، تهران، دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
<https://www.gisoom.com/book/1254504/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%86%D8%B8%D8%B1%DB%8>
- قدیری‌معصوم، مجتبی؛ محمدرضا رضوانی؛ مهدی چراغی (۱۳۹۵). تحلیل عوامل مؤثر در امنیت غذایی پایدار خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: شهرستان زنجان)، نشریه پژوهش‌های روستایی. دوره ۷. شماره ۴. صفحات ۶۷۱-۶۵۸.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/23013950405.pdf>
- مختاری‌هشی، حسین؛ نرگس وزین؛ مصطفی قادری حاجت (۱۳۹۶). بررسی پایداری امنیت روستاهای مرزی استان سیستان و بلوچستان، دوره ۱۴. شماره ۵۴. صفحات ۶۰-۴۳.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/6006813965404.pdf>
- مرادی، ناهید (۱۳۹۱). شهرهای مرزی و مسائل امنیتی و انتظامی آن‌ها، اولین همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت. چالش‌ها و رهیافت‌ها، زاهدان.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/258139101310.pdf>
- مشفق، محمود؛ قربان حسینی (۱۳۹۳). تحلیلی بر جمعیت‌شناختی مناطق مرزی و اثرات آن بر امنیت پایدار، همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت. چالش‌ها و رهیافت‌ها. زاهدان.
<https://civilica.com/doc/179186/>
- موحدی، ابراهیم؛ جمال عرف (۱۳۹۲). عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت سیاسی نخبگان سیاسی کشور، فصلنامه مطالعات راهبردی. دوره ۱۶. شماره ۱. صفحات: ۶۵-۵۲.
http://quarterly.risstudies.org/article_3028.html?lang=fa
- موسوی، میرنجف؛ محمد ویسیان؛ حکیمه خلیفی‌پور (۱۳۹۵). اولویت‌بندی راهبردهای امنیت پایدار در آمایش مناطق مرزی (مطالعه موردی: استان کردستان)، مجله پژوهش‌های جغرافیای سیاسی. دوره ۱. شماره ۲. صفحات: ۷۶-۵۶.
https://pg.um.ac.ir/article_24829_75d9b539af6b01c164f9cd06684bf02e.pdf
- نبوی، عبدالحسین؛ علی حسین حسین‌زاده؛ هاجر حسینی (۱۳۸۹). بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی. دوره ۲۱. شماره ۴. صفحات ۹۶-۷۳.
https://jas.ui.ac.ir/article_18208_5b92bd991a8ad5f3a26d7a84259858be.pdf
- نصری، قدیر (۱۳۸۱). معنا و ارکان جامعه‌شناسی امنیت، نشریه راهبرد. شماره ۲۶. صفحات ۱۲۸-۱۱۳.
<http://ensani.ir/fa/article/129114/%D9%85%D8%B9%D9%86%D8%A7-%D9%88->

- Adamo, S (2003). Social sustainability and social resilience rural communities dry land: the case of jachal (ARGENTINA) in the 19th and 20th centuries, Prepared for delivery at the 2003 Meeting of the Latin American Studies Association, Dallas, Texas, March 27-29.
[https://www.semanticscholar.org/paper/SOCIAL-SUSTAINABILITY-AND-SOCIAL-RESILIENCE-OF-IN-](https://www.semanticscholar.org/paper/SOCIAL-SUSTAINABILITY-AND-SOCIAL-RESILIENCE-OF-IN-Baldwin, D (1997). Studies Association The concept of security, Review of International Studies, No.1, Vol,23, PP. 26-50.)
- Baldwin, D (1997). Studies Association The concept of security, Review of International Studies, No.1, Vol,23, PP. 26-50.
<https://www.jstor.org/stable/20097464?seq=1>
- Banaitė, D and Tamošiūnienė, R (2016). Sustainable development: the circular economy indicators selection model, journal of security & sustainability issues, No.2, Vol,6, PP:315-323.
<https://www.google.com/url?sa=t&rect=j&q=&e src=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjaw N6a1NPwAhVloVwKHUAIDQ0QFjAAegQIBBAD&url=http%3A%2F%2Fwww.tb.lt%2FL eidiniai%2FSSI%2F6->
- Burns, M. M and Blewitt, R (2015). A Framework for Sustainable Security Systems, Global Agenda Council on Social Security Systems, World Economic Forum. At:
<https://www.weforum.org/reports/framework-sustainable-security-systems>
- Chandler, D (2007). The security-development nexus and the rise of 'anti foreign policy, Journal of International Relations and Development, No.4, Vol,10, PP.362-386.
<https://link.springer.com/content/pdf/10.1057/palgrave.jird.1800135.pdf>
- Chen, X (2006). Beyond the reach of globalization: China's border regions and cities in transition, in globalization and the Chinese city, London: Routledge.
- Beyond_the_Reach_of_Globalization_Chinas_Border_R (1).pdf
- Crawford, T (2014). Thinking about sustainable security: metaphors, paradoxes and ironies, Eleven International Publishing
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/SustainablesecurityasapositivenotionChapter.pdf>
- نضافتی، عباس؛ مسعود سلطانی؛ محمد ویسیان؛ مهناز اکبری (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر امنیت پایدار در مناطق مرزی (مطالعه موردی: استان کردستان)، پژوهشنامه مطالعات مرزی. دوره ۲. شماره ۴. صفحات: ۳۳-۴۶
http://bss.jrl.police.ir/article_17488.html
- نیکببین، مهنا؛ مهرداد کرمی (۱۳۹۱). بررسی پایداری اجتماعی-فرهنگی توسعه گردشگری (مطالعه موردی: جزیره کیش)، فصلنامه تحقیقات فرهنگی. دوره ۵. شماره ۲. صفحات: ۱۵۷-۱۳۵.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/47213911806-1.pdf>
- ویسی، فرزاد؛ هادی طیب‌نیا؛ سوران منوچهری (۱۳۹۷). امکان‌سنجی اجرای طرح ادغام و تجمیع روستاهای مرزی با تأکید بر سطح توسعه ظرفیتی روستائیان (مطالعه موردی: بخش خاو و میرآباد شهرستان مریوان)، فصلنامه مسکن و محیط روستا. دوره ۳۷. شماره ۱۶۲. صفحات: ۱۰۱-۱۱۶
<http://jhre.ir/article-1-1395-fa.html>
- ویسی، فرزاد؛ سوران منوچهری؛ بدریه تابا (۱۳۹۶). سنجش توسعه‌یافتگی نواحی روستایی (مورد مطالعه: دهستان‌های شهرستان مریوان)، پژوهشنامه مطالعات مرزی. دوره ۵. شماره ۱۵. صفحات: ۱۳۳-۱۱۲.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/4033213961504.pdf>
- هامانه، راضیه؛ علیرضا افشانی؛ عباس عسکری (۱۳۹۱). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت در شهر یزد، مجله جامعه‌شناسی ایران. دوره ۳. شماره ۱۳. صفحات: ۸۳-۱۱۰
http://www.jsi-isa.ir/article_21047.html
- یعقوبی، زهرا (۱۳۹۶). سنجش و تحلیل وضعیت زیست‌پذیری در نواحی روستایی مرزی (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان مریوان)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی. به راهنمایی دکتر سعدی محمدی. دانشگاه پیام نور.
www.marivanpnu.ac.ir

- Khagram, W, William, C and Firas raad, D (2003). From the Environment and Human Security to Sustainable Security and Development Environment, Journal of Human Development , Vol. 4. No.2, PP. 289-313.
file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/khagram_etal_jhd03.pdf
- Kuhlman, T and Farrington , J (2010). What is Sustainability?, journal of Sustainability, No. 2 Vol.11, PP.3436-3448.
<file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/sustainability-02-03436.pdf>
- Mesjasz, C (2004). Security as an analytical concept, Paper presented at the 8th Pan-European conference on International Relations, in The Hague, Cracow University of Economics Cracow, Poland.
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&src=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiZ2vWn_NPwAhWF26QKHe46C-
- Ministerio defense (2011). The evolution of the concept of security, at:
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&src=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjir8_NPwAhUNyKQKHVV5BSsQFjAAegQIAxAD&url=
- Coleman, L. M.; Rosenow. D (2016). Security (studies) and the limits of critique: why we should think through struggle Critical Studies on Security 4(2)1-19.
<https://doi.org/10.1080/21624887.2016.1174807>
- Ezemenaka, K. E (2018). Kidnapping: a security challenge in Nigeria, journal of security and sustainability issues, No.2, Vol,8, PP.233-245.
file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/Kidnapping_A_security_challenge_in_Nigeria.pdf
- Puorkasmaei, M. Fallahi Gilan, R., Nikmanesh, S.H., Agataghi, M.N. (2013). Family structure and sense of security (The sample, Zanjan province), Advances in Applied Science Research, No.3, Vol, 4, PP. 374-379.
<https://www.imedpub.com/articles/family-structure-and-sense-of-securitythe-sample-zanjan-province.pdf>
- Heinberg, R (2010). What Is Sustainability?, Post Carbon Institute, at:
<https://cdn.auckland.ac.nz/assets/arts/documents/What%20is%20Sustainability.pdf>
- Hussein, K, Gnisci , D and Wanjiru , J (2004). Security and human security: an overview of concepts and initiatives what implications for west africa?, At:
<https://www.oecd.org/swac/publications/38826090.pdf>
- Ignacio, J and Rivero, M.S (2009). Measuring tourism sustainability: proposal for a composite index, Tourism Economics, No.2, Vol,15, PP.277-296.
file:///C:/Users/M/AppData/Local/Temp/Measuring_tourism_sustainability_Proposal_for_a_co-1.pdf

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی